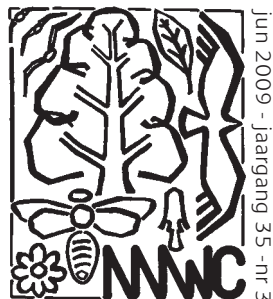

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

IN DIT NUMMER

- Focus op de vroege glazenmaker
- Big Day 2009
- Boerenzwaluwenproject van start

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
☎ 0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Yvonne van Gils
Fazantstraat 38
4105 WN Culemborg
☎ 0345 - 52 37 07
e-mail: redactie@nvwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Cocky de Groot
Harry van de Warenburg
Ruud Post

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
Drukkerij de Meerpaal
Tiel

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, J. Geven,
G. Greve, J.J. Geleedst, A. Jacobs,
Y. Jakobs-Lammers, fam J. Kievit,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden verspreid.

*Deze Hak-al wordt op milieuverantwoord papier vervaardigd.
Gewaarbord door het FSC certificaat.*

Beste Hak-al-lezers!

Voor u ligt de laatste Hak-al van 'het seizoen'. De Hak-al waar u het de hele zomervakantie en zelfs langer mee zal moeten doen. Wat dat betreft komt het goed uit dat 'ie boordevol staat met leuke verhalen. Dus als u nu iedere week één artikel tot u neemt, moet u tot ver in augustus kunnen komen.

Wat hebben we dan allemaal in petto, zult u zich afvragen. Welnu, veel! Om te beginnen een enthousiasmerend en zonder meer interessant stuk van Theo Boudewijn en Jouke Altenburg over het steenuilenproject dat leden van de vogelwerkgroep sinds dit voorjaar uitvoeren. En met veel plezier, mag ik uit eigen ervaring zeggen. Theo en Jouke beschrijven hoe we te werk gegaan zijn, welke - toch wel verrassende - resultaten zijn geboekt en wat er nu verder gaat gebeuren. Lezen dus! Dezelfde twee auteurs zijn verantwoordelijk voor een erg leuk stuk over een ander VWG-project van dit voorjaar: de boerenzwaluwenactie, waarbij Theo en Jouke zelf 'boertjes' hebben geringd. Als onze kersverse voorzitter de afgelopen maanden niet had kunnen typen, was deze Hak-al trouwens bijna tot folder gereduceerd. Jouke leverde namelijk ook nog een, van prachtige foto's voorzien en bere-interessant, stuk over de vroege glazenmaker aan.

Een ander substantieel deel van de Hak-al wordt gevuld door de Big Day, de jaarlijkse vogelkijkmarathon, die per editie mythischer vormen lijkt aan te nemen. Dit keer geven drie deelnemers van drie verschillende teams hun persoonlijke impressie van deze enerverende uitputtingsslag. En verder nog een bijzondere uitvinding van Co Sielhorst, Bartje die vader Paul afroeft op diens eigen terrein, een dijk van een Leesplank, een Zouwe-excursieverslag, jeugdactiviteiten en een wisseling van de wacht bij de rubriek Waargenomen tussen Lek & Linge.

Over wisseling van de wacht gesproken: ook bij de redactie is het weer eens zover. Hoewel.. weer eens.. Zo groot is het verloop nu ook weer niet. Cocky de Groot, degene die het schip gaat verlaten, heeft namelijk ruim 3,5 jaar het 'redactiesecretariaat' bekleed. Ze deed dat onveranderlijk accuraat en enthousiasmerend, zodat ze een ideale aanjager van de kopijstroom was. Dat moge ook blijken uit de omvang van ons blad, dat de laatste jaren gemiddeld steeds dikker is geworden. Haar vertrek is een grote aderlating voor de redactie. Gelukkig blijft zij haar organisatorische capaciteiten inzetten voor de club, want inmiddels heeft ze zitting genomen in het bestuur. Dat was ook de reden voor haar vertrek: een combinatie van die functies was wat te veel van het goede. Namens de overige redactieleden en ongetwijfeld namens de rest van de NVWC wil ik Cocky graag bedanken voor haar waardevolle redactiewerk. Om positief te eindigen, kan ik hier melden dat de opvolging van Cocky inmiddels prima geregeld is. Het redactiesecretariaat wordt vanaf nu bekleed door Yvonne van Gils, die alweer de nodige jaren meedraait als lid van de vogelwerkgroep. Yvonne heeft de taken van Cocky al voor deze Hak-al overgenomen en gezien het feit dat u dit magazine voor u heeft liggen, is dat allemaal probleemloos verlopen. Ze heeft ook al de eerste redactievergadering achter de rug. En hoewel het meteen de langste was sinds het bestaan van deze redactie zei ze na afloop lachend dat ze dit 'erg leuk' vond. Dan kan het niet meer misgaan, zou je zeggen.

Zo, en nu zou ik u willen aanraden deze Hak-al terzijde te leggen om volgende week het eerste artikel te lezen. Laat de lange zomer maar komen!

Louis van Oort

Nummer 3

Het voorblad
Vroege glazenmaker
Foto: Jouke Altenburg

- 04** Eerste helft steenuil inventarisatie 2009 afgerond
- 07** Kars Veling tijdens jaarvergadering na 23 jaar uitgeluid als voorzitter
- 08** Steunpunt NME Culemborg *activiteiten & nieuws*
- 10** Focus op de vroege glazenmaker
- 13** Vogelexcursie naar de Zouweboezem
- 14** Huidjeshengel
- 15** Waar komt die naam vandaan??? *DICHT BIJ HUIS - DE SPERWER*
- 16** Van de leesplank *Periode: maart - mei 2009*
- 19** Uitreiking eerste Groene Lintjes in Culemborg
- 20** BIG DAY 2009
- 26** Green Rangers
- 28** Boerenzwaluwactie van start
- 30** Waargenomen tussen Lek en Linge
april - mei 2009
- 33** Nieuws van het bestuur
- 34** Convocaties
- 35** Adressen
- 36** Agenda

Eerste helft steenuil- inventarisatie 2009 afgerond

door
Jouke Altenburg &
Theo Boudewijn

Foto's
Jouke Altenburg

De vogelwerkgroep inventariseert in 2009 en 2010 het gebied tussen Lek en Linge, A2 en de lijn Ravenswaaij - Buren op steenuilen. De West-Betuwe is van oudsher van landelijke betekenis voor de steenuil. De NVWC-monitoringroute langs de Lekdijk laat echter de laatste tien jaar een duidelijke dalende trend zien. Ook landelijk staat de steenuilstand onder druk: het is een Rode Lijstsoort. Alle reden om aan de slag te gaan. .

De steenuilactiviteiten behoren tot de speerpunten in een meerjarige NVWC-actie om aandacht te vragen voor het behoud van de natuurwaarden van het landelijke gebied. Ons motto is daarbij "Natuurrijke erven, doe mee met de NVWC".

Hoe gaan we te werk?

Het werkgebied is te groot om in één jaar te tellen. Daarom hebben we het in vakken verdeeld (zie kaart). In het vroege voorjaar van 2009 hebben we in de vakken A, B(west), C, I, K, L en M naar steenuilen gezocht.

Hoe gaat een telling in zijn werk? In twee- of drietallen fietsen we in de avondschemer naar tevoren bepaalde punten, die ca. 500 meter uit elkaar liggen. Dat zijn punten bij een erf (liefst een beetje rommelig) of een mooie knotwilgenrij met lekker wat landschappelijke verscheidenheid in de buurt. Verder hadden we een voorkeur voor lantarenpalen. Handig om in het donker onder te schrijven en je bent ook meteen zichtbaar voor automobilisten. Je wilt niet weten hoeveel verkeer er 's nachts door het buitengebied scheurt... ehhe rijdt.

Op elk punt draaiden we de roep van een steenuil 10x af met een mp3-speler. Reageerde een mannetje met de "hoek"roep, dan is het bingo: een bezet territorium! Werd er "wiew wiew" geroepen dan kan het ook het vrouwtje zijn. Werd er niets teruggeroepen dan draaiden we na een minuut de MP3-speler nog een keer af. En als het nodig was nog een keer. Het uitblijven van een reactie werd genoteerd met een minnetje op de kaart. Op sommige avonden reageerden de uiltjes als door een wesp gestoken. Soms reageerden ze niet terwijl het wel een bekende steenuillocatie was. Soms reageerden ze pas wanneer we teleurgesteld op de fiets wilden stappen. Op superavonden kwamen ze zelfs op ons af om poolshoogte te nemen. Sta je daar oog in oog met een steenuil die bovenop de lantaarnpaal zit, waaronder jij staat te schrijven. Kortom: het was bijna elke avond leuk. En dan heb ik het nog niet eens over de bijvangst zoals bosuil, ransuil, roepende heikickers en patrijs. Enkelen van ons hadden het geluk een kerkuil waar te nemen.

Tussentijdse resultaten

Na drie telrondes tussen begin maart en eind april zijn de teams bij elkaar gaan zitten om de territoria te bepalen. Daar zijn landelijk strikte regels voor afgesproken. De geluidsmethode heeft namelijk als nadeel dat steenuilen je wel eens willen volgen, zeker wanneer de luisterpunten minder dan 500 meter van elkaar liggen. Dan denk je dat je een nieuw steenuilterritorium gevonden hebt, maar het was gewoon 'Kees' die je heeft gevolgd. Die moest dan toch even zeker weten dat die vreemde steenuil (onze mp3 speler dus) echt zijn territorium uit is getrokken.

In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken. We zitten nu op minstens 62 territoria. Hierbij moet bedacht worden dat we bij de interpretatie van de gegevens zeer voorzichtig te werk zijn gegaan. In goede gebieden zitten de steenuilen vaak op minder dan 500 m van elkaar. Wanneer de ene uil alleen reageert tijdens de eerste ronde en de tweede uil alleen tijdens de tweede ronde, worden ze bij deze methode tot één territorium gerekend, terwijl het in werkelijkheid om

twee territoria kan gaan. Door te achterhalen waar de vogels broeden kun je met zekerheid te weten komen of er sprake is van één of twee territoria.

In ieder geval hebben we nu al in de helft van het werkgebied meer broedterritoria dan we voor het hele werkgebied geschat hadden. Dat onderstreept het landelijk belang van de West-Betuwe voor de steenuil. Het aantal landelijke paren wordt op ca. 6000 geschat.

Tabel 1: Het aantal vastgestelde steenuilterritoria

Vak	Aantal territoria
A + B (west)	21 tot 24
C	19 tot 22
I	1
K	3
L	6
M	4
N	8
Totaal	62-68

Wat gaan we verder doen in 2009 – in het veld

We weten dus van ongeveer de helft van het werkgebied hoeveel bezette steenuilterritoria we hebben. De aantallen zijn bemoedigend. Of onze populatie nog 'gezond' is moet onder meer blijken uit het broedsucces. Lukt het de ouderparen om gemiddeld twee vliegvlugge jongen per jaar groot te krijgen? Op drie erven hebben we door steenuilen bewoonde nestkasten. Daar kunnen we het broedsucces goed volgen. We zullen de komende weken blijven zoeken naar andere nestlocaties in wilgen en schuren. Een praktische manier is te posten in de buurt van een bekende roeppost en zoeken naar foeragerende mannetjes. Zeker wanneer de jongen groter zijn is er veel voedsel nodig en beginnen ze al vroeg in de avond. Enkele vogelwerkgroepleden brengen verder bezoeken aan boeren en buitenlui en vragen toestemming om op het erf te mogen zoeken naar de nestlocatie. Tot op heden krijgen zij vrijwel altijd medewerking. Qua steenuilen heeft het tot nu toe een waarschijnlijk solitair mannetje opgeleverd en een indicatie voor een extra territorium langs de Wethouder Schoutenweg. Omdat de voedselgebieden van de steenuil in de broedtijd heel klein zijn houden we ons aanbevolen voor waarnemingen. Steenuil gezien? Bel of mail ons even.

Samenhang

Het NVWC-steenuilonderzoek staat niet op zichzelf. We hebben er op 22 januari 2009 ook een erfvogelcursus voor boeren en buitenlui aan gekoppeld, die is bezocht door 25 belangstellenden. Naast extra aandacht voor de steenuil probeert de vogelwerkgroep meer zicht te krijgen op het voorkomen en het broedsucces van de boerenzwaluw. Omdat dat een totaal nieuwe telling is die echt op erven uitgevoerd moet worden, is gekozen voor een stapsgewijze aanpak: klein beginnen, ervaring opdoen en geleidelijk aan opschalen. Ons initiatief om de natuurwaarden van het landelijk gebied voor het voetlicht te brengen, sluit aan bij het erfinrichtingsproject "Culemborg in 't Groen" van de gemeente Culemborg dat uitgevoerd wordt door de Stichting Landschapsbeheer Gelderland. Ook de Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Tieler- en Culemborgerwaarden onderschrijft het NVWC-initiatief. We gaan nog nader met deze vereniging in gesprek of we activiteiten kunnen combineren.

Wat doen we wanneer we een broedlocatie hebben gevonden?

Vondsten van een broedlocatie worden meteen doorgegeven aan Theo Boudewijn. Hij heeft een ringvergunning en ruime ervaring met nestcontroles. In de broedfase en de vroege jongenfase zit het vrouwtje vaak in de kast. Bij het nestbezoek wordt haar ringnummer gecontroleerd (of ze wordt geringd) en haar gewicht bepaald. Het gewicht is een maat voor haar conditie. De eieren of jongen worden geteld en gewogen. Ringen van de jongen mag wanneer ze minstens 10 dagen oud zijn; bij voorkeur ringt Theo ze wat ouder. Bij kleine jongen bepalen we de leeftijd aan de kop- en snavelgrootte. Bij grotere jongen is de lengte van de handvleugel de maatstaf. Na afloop van het broedseizoen controleren we of alle jongen zijn uitgevlogen. Het komt namelijk regelmatig voor dat de jongste zus of broer door voedselgebrek is veranderd in voer. Dat kun je afleiden aan stille getuigen als het ringetje in een braakbal of aan een overgebleven pootje met ring in de nestkast. Dat verschijnsel heet Kronisme, naar de Griekse mythologische figuur Kronos die zijn kinderen opat.

Wat heeft het project tot nu toe opgeleverd?

- We krijgen meer kennis over de steenuil, die een karakteristieke broedvogel van ons werkgebied is. De steenuil komt tot onze opluchting nog in grotere aantallen voor dan we dachten.
- Je leert meer van één soort: onze kennis wordt verdiept.
- De inventarisatie is geen eindproduct, maar vormt de start van een heleboel nieuwe acties.
- Het is inspirerend om met meerdere mensen in kleine teams aan een onderzoek te werken. We kunnen elkaar vervangen zodat de continuïteit van de telling is gegarandeerd. Steenuilen tellen werkt wat anders dan een reguliere broedvogeltelling. Je kunt vaak pas op het laatste moment beslissen of de weersomstandigheden goed zijn.
- We merken hoe enthousiasmerend het is om de drie pijlers van de NVWC (onderzoek, beschermen en educatie) samenhangend toe te passen.
- We treden als natuurclub naar buiten. We ontmoeten bewoners van het buitengebied, die vaak zeer geïnteresseerd in de natuur zijn. Vrijwel iedereen bij wie we hebben aangeklopt heeft medewerking verleend en reageert positief op onze "boodschap".

Steenuil gezien? Broedlocatie ontdekt?

Bel of mail ons a.u.b. direct.

Theo 0345 - 513 502, theo-boudewijn@casema.nl

Jouke 0345 - 519 847, jouke.altenburg@gmail.nl

Wat gaan we verder doen in 2009 – bureauwerk

Na de zomervakantie zullen we gaan analyseren. De volgende vragen liggen al "op de plank".

- Waarom reageren de steenuilen op sommige avonden goed en op andere avonden niet. Is er een verband te leggen met temperatuur, luchtvochtigheid en wind?
- Waar zitten de belangrijke deelpopulaties en wat zijn de gebieden met solitaire paren?
- Waarom hebben we in bepaalde gebieden veel territoria gevonden en in andere gebieden niet? Kunnen we dat herleiden naar inrichting of beheer?
- Hoe kunnen we, in combinatie met het erfinrichtingsproject van Landschapsbeheer Gelderland, stapstenen leggen in nu nog minder geschikte gebieden zodat deelpopulaties

worden verbonden. Kan bestaand leefgebied worden verbeterd door inrichtingsmaatregelen of ander beheer of beide? Extra nestgelegenheid of voedselgebied creëren?

- Wat zit er in de braakballen die we hebben verzameld? Wat zeggen die resultaten over de voedselkeuze van de steenuil in de West-Betuwe?

Kwetsbare standvogel

De steenuil is een echte standvogel. Hij gebruikt jaarrond een gebied ter grootte van ca. twaalf voetbalvelden om zijn levenscyclus te voltooien. In de broedtijd is het gebruikte terrein nog kleiner: steenuilen foerageren dan maximaal 150 meter van het nest. Jongen trekken slechts over korte afstanden in hun zoektocht naar een nieuw territorium. Mannetjes trekken gemiddeld ca. twee kilometer en vrouwtjes ca. 3,5 kilometer (bron: Fuchs en Van de Laar). Dat betekent dat deelpopulaties door ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw) en de geïntensiverde landbouw gemakkelijk van elkaar kunnen worden gescheiden. Dat leidt op den duur tot lokaal of zelfs regionaal uitsterven. Liggen weer "herstelde" leefgebieden te ver van goede bronpopulaties dan worden ze niet meer opnieuw 'gekoloniseerd'. Op deze manier is de steenuil in de afgelopen decennia vrijwel volledig uit Groningen en Friesland verdwenen.

Bronvermelding:

www.steenuil.nl

Dispersie en vestiging van jonge steenuilen

Piet Fuchs en Joep van de Laar

Limosa 81, jaargang 2008 p. 129 - 138

Dank aan de tellers

De steenuiltellingen en de erfbezoeken zijn uitgevoerd door Louis van Oort, Marnix van Oort, Petra Ringenaldus, Peter van Horssen, Dirk van Opheusden, Gerritjan Klop, Mark Collier, Daniël Beuker, Camiel Heunks, Marcel Kok, Yvonne van Gils, Fred Lanning, Theo Boudewijn en Jouke Altenburg. (sorry als we iemand vergeten zijn).

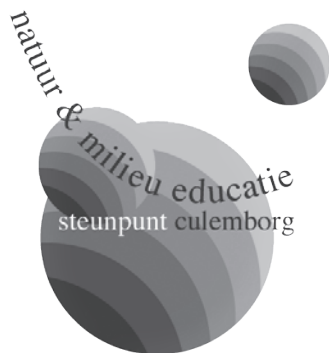
Kars Veling tijdens jaarvergadering na 23 jaar uitgeluid als voorzitter

Speciaal voor hem was een lied gecomponeerd dat tijdens de vergadering door alle aanwezigen ten gehore werd gebracht. De muzikale omlijsting werd verzorgd door zijn boezemvriend, Henkjan Kievit. Deze kwam tijdens de vergadering, rechtstreeks van zijn werk, rond half negen binnenlopen met bijbehorend muziekinstrument. Op karaoke-achtige wijze kon iedereen, onder regie van Jouke Altenburg, het lied woordelijk meezingen waardoor het effect nog vele malen groter werd. Ook tijdens deze vergadering werd afscheid genomen van Gonda Baard. Zij heeft op uitstekende wijze de zware post van secretaris op zich genomen. Een stuwende kracht die heel veel leden op innemende wijze wist bewerken om noodzakelijke werkzaamheden, die binnen de vereniging gedaan moesten worden, tot een goed einde te brengen. Beide kregen namens de vereniging een passend geschenk aangeboden terwijl er voor Gonda, zowel als voor Annette van Berkel, die levensgenoot van Kars, bloemen waren. Bij het punt 'Bestuurverkiezing' kon tevens bekend gemaakt worden dat een drietal leden te kennen hadden gegeven tot het nieuwe bestuur te willen toetreden. Dat zijn Gijsje Robeer, Cocky de Groot en Jouke Altenburg. Gonda Baard zowel als Kars Veling zullen op de achtergrond voorlopig nog aanwezig blijven om bepaalde zaken te kunnen begeleiden en af te ronden. Want wanneer er binnen een vereniging ineens zo'n belangrijk stuk knowhow weg valt is dat ook wel nodig ook. Het was een uitermate druk bezochte ledenvergadering. Zo'n 45 personen van de ca. 325 geregistreerde en betalende leden, hadden gevolg aan deze uitnodiging gegeven. In zijn laatste vergadering als voorzitter benadrukte Kars nog eens het belang van onze vereniging binnen de Culemborgse gemeenschap. De NVWC is een begrip in onze stad en een gewaardeerd gesprekspartner van ons gemeentebestuur. Bovendien in financieel opzicht een gezonde vereniging die volgend jaar het 7e lustrum hoopt te vieren. Ook werd opgeroepen om je als vrijwilliger aan te melden wanneer heel binnenkort, wanneer de paddentrek op gang komt, op enkele trajecten deze padden veilig naar de overkant te brengen. Met name op het traject bij de Ronde Haven.

Na het officiële gedeelte van de vergadering werd de film "The march of the pinguïns" getoond. In deze film konden we kennis nemen van de barre trektocht van de koningspinguïns naar de gebieden waar deze vogels ooit zelf zijn geboren. Zo'n 100 km verwijderd vanwaar hun voedselgebieden zich bevinden. Met temperaturen van zo'n 60 graden onder nul. Daar werd gepaard, waarna het vrouwtje het ei aan haar man overdeed die dit dan verder uitbroedde. De vrouwtjes pinguïns gingen daarna weer terug en legden deze afstand tot 2x toe af in dit broedseizoen om later hun jongen te kunnen voeren. Een meer dan indrukwekkende film waarvan het commentaar werd gesproken door de bij ons bekende Belg Urbanus.

**Verslag en foto
Frans Waroux**

Na een onafgebroken periode van 23 jaar heeft Kars Veling dan toch besloten de voorzittershamer van de Natuur en Vogelwacht Culemborg, beter bekend als de NVWC, door te geven. Op maandagavond 30 maart, tijdens de 34ste Algemene Ledenvergadering, werd onder grote belangstelling afscheid van hem genomen.

Het Steunpunt NME Culemborg is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Culemborg en de Natuur-en Vogelwacht Culemborg. Per jaar worden er 10 thema-activiteiten georganiseerd, waarvan 6 met een natuur en/of milieuthema. Bij iedere activiteit helpen z'n 25 vrijwilligers bij de uitvoering. Het Steunpunt bevindt zich op de bovenverdieping van kinderboerderij 'De Heuvel'.

HET STEUNPUNT NME CULEMBORG

Activiteiten & nieuws

Foto's & teksten
Pauline Hoevenaars

ZONDAG 17 MEI 2009

C4Real Festival

Veel plezier beleven aan je eigen leefomgeving, daar draaide het om tijdens de tweede editie van het C4Real Festival. Verschillende organisaties werkten samen, waaronder de NME en NVWC om bewoners van de West-Betuwe natuur en milieu op een plezierige manier te laten beleven. Tijdens het festival kon jong en oud proeven van het aanbod van deze organisaties. Te gast op stadsboerderij Caetsbage werd beleefd wat het land en de mensen die er werken te bieden hebben. Het Steunpunt NME was als participant van de Groene Betuwe, één van de organisatoren op dit festival. Gedurende de hele dag was er van alles te doen verspreid over het terrein van de stadsboerderij en de wijk Lanxmeer. Het Steunpunt NME was met 10 vrijwilligers present. Hier konden de aanwezige kinderen diverse proefjes op duurzaamheidsgebied doen, er kon een ballonwagentje gemaakt worden. Erg in trek was de stoommachine die geleend kan worden door scholen. De Natuur en Vogelwacht nam de bezoekers mee naar de waterkant, de leefomgeving van Libellen.

Vrijwilligers

Voor de projectgroep die al deze Heuvelactiviteiten bedenkt en het programma in elkaar draait, zijn we naarstig op zoek naar een aantal mensen die met ons willen meedenken. Door vertrek van twee vrijwilligers is de resterende club te klein om alles in goede banen te kunnen leiden.

Vindt u het leuk om mee te helpen met deze succesvolle activiteiten voor kinderen van de basisscholen en vindt u het leuk om te organiseren, geeft u zich dan op via:

Pauline Hoevenaars, NME medewerker.

U kunt haar bereiken via p.hoevenaars@culemborg.nl of bel; 0345 477817.

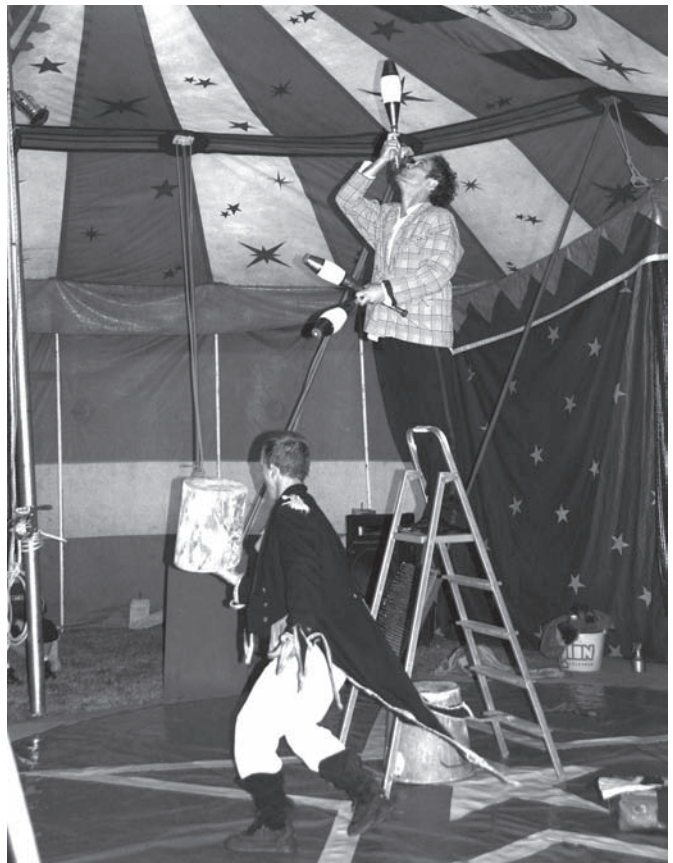

ZONDAG 5 JULI 2009 13:30 - 16:30

Circus

Het is de jaarlijkse feestdag van de Speeltuin in de Kinderboerderij. Dieren en circus horen sinds eeuwen bij elkaar. Dieren hebben we, de rest van het circus laten we vandaag komen. Waar halen de circussen hun dieren vandaan? Hoe lang duurt het voor ze hun trucs kennen? Hoe gevaarlijk zijn de leeuwen, tijgers, beren en olifanten? En is er een circusschool voor mensen? Je komt het vanmiddag allemaal te weten. Wees gerust: we hebben geen leeuwen, tijgers, beren en olifanten. Wel clowns, evenwichtkunstenaars en een spreekstalmeester. We halen het circus binnen en natuurlijk mag je overal zelf aan meedoen. Kijk voor meer informatie over de Stichting Speeltuin Culemborg op www.speeltuinculemborg.nl

ZONDAG 13 SEPTEMBER 2009 13:30 - 16:30

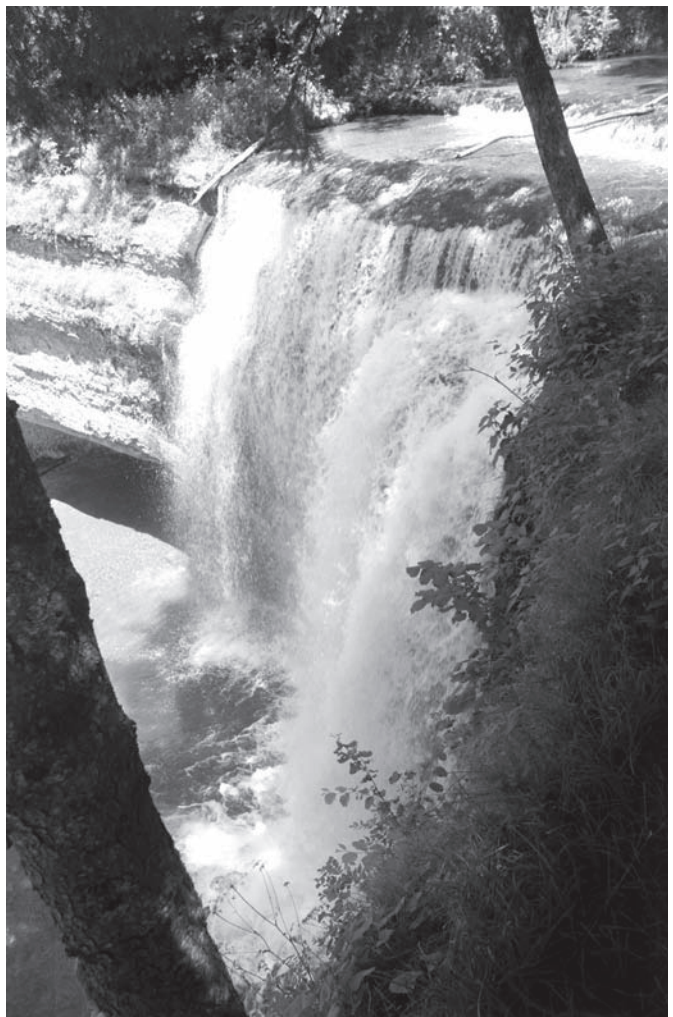
De bron

Nederland is een delta gebied van de grote rivieren. De Rijn ontspringt als schoon bronwater op de St. Gotthard en stroomt bij Lobith ons land binnen om uiteindelijk als Lek langs Culemborg te stromen. Culemborg ligt veilig achter de winterdijk. De dijken vormen een bescherming tegen het overstromen van het water. Wij reizen mee met de rivier en zien wat er moet gebeuren om veilig met water om te gaan en vragen ons af waarom je het water van de rivier niet meteen kunt drinken. Schoon water is voor ons heel gewoon. Maar is dat wel voor iedereen zo? Kun je in je eigen water voorzien en kun je zelf drinkwater maken van elk water? Vandaag gaan wij op ontdekkingsstocht en worden water en milieu met elkaar verenigd.

Bezoekadres 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg

Postadres Steunpunt NME
Postbus 136
4100 AC Culemborg
tel: 0345 - 519 741
info@nmeculemborg.nl

Openingstijd voor scholen:
woensdag tussen 12.00 en 14.00 (m.u.v. vakanties)

Focus op de vroege glazenmaker

Foto's en tekst door
Jouke Altenburg

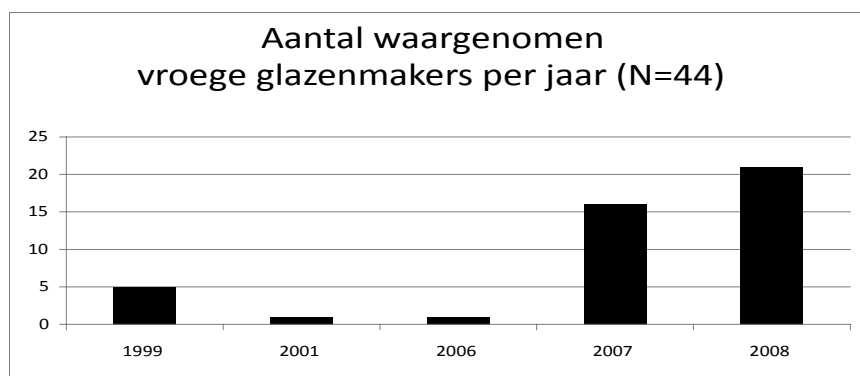
De vroege glazenmaker wordt pas vanaf 1999 in het NVWC-werkgebied gezien. Alle reden om in zijn vliegtijd aandacht aan deze libellensoort te besteden. Het eerste deel van dit artikeltje geeft de opkomst van de vroege glazenmaker in de West-Betuwe weer. Het tweede deel beschrijft het paargedrag van de vroege glazenmaker. Geniet niet alleen vanaf papier van deze interessante libellensoort: ga zelf eens op een mooie junidag op zoek!

De vroege glazenmaker, een recente aanwinst

Tijdens de eerste libelleninventarisaties (vanaf 1995) die aan de basis liggen van 'Libellen tussen Lek en Linge' is de vroege glazenmaker niet waargenomen. In 1999 worden drie exemplaren bij Fort Everdingen gezien. De aanwezigheid van een jong dier wijst in het voorjaar van 2001 op voortplanting (het jaar ervoor) in de Zump.

In 2007 stijgt het aantal waarnemingslocaties: Fort Everdingen, het Tichelterrein in Buren en de Regulieren zijn goed voor meerdere exemplaren. Het totale aantal waargenomen exemplaren loopt op naar 16 stuks op 12 waarnemingsdagen. In 2008 wordt de vroege glazenmaker op minder dagen gemeld (10x) maar de waargenomen aantallen zijn wel hoger: 21 stuks. Dat komt door een topdag van Co Sielhorst op 22 mei met negen (!) exemplaren in de Regulieren. Op twee dagen wordt paring met en eiafzet van tenminste drie vrouwtjes in de Regulieren waargenomen. Door verbeteringen in waterkwaliteit en slootschoonbeheer heeft de krabbenscheervegetatie zich daar de afgelopen jaren uitgebreid. Krabbenscheer is één van de favoriete planten waarin het vrouwtje vroege glazenmaker haar eitjes afzet. Kansen op een vaste populatie in ons werkgebied dus.

Deze bescheiden vestiging van de vroege glazenmaker in ons werkgebied past in het landelijke beeld. In "Vlinders en libellen geteld, jaarverslag 2008" constateren de auteurs dat de vroege glazenmaker sterk vooruitgaat. "Mogelijk dat klimaatverandering hier een rol in speelt" suggereren zij. Feit is dat in de laatste tien jaar bovengemiddeld hoge temperaturen in april en mei worden gemeten. 2007 kende zelfs de warmste aprilmaand sinds het jaar 1706; 2009 staat op de tweede plaats van die lijst door de vier graden hogere gemiddelde maandtemperatuur. Het lijkt geen gekke suggestie dat hogere voorjaarstemperaturen gunstig zijn voor de overleving en ontwikkeling van een voorzomersoort als de vroege glazenmaker. Maar de soort zal "zeker ook hebben geprofiteerd van de verbeterde waterkwaliteit" volgens de auteurs van de Brachytron (2008).

Het paargedrag van de vroege glazenmaker ¹⁾

Zaterdagmiddag 7 juni 2008 – Komkleireservaat 'de Regulieren' in de West-Betuwe

Het is mooi weer: libellenweer. Die houden wel van 23 graden, een lekker zonnetje met af en toe een stapelwolkje. Een licht windje van uit het zuidwesten. Dat wordt aardig gebroken door het aangrenzende populierenbos. Een drie meter brede uitloper van de watergang ligt vol met krabbenscheer. Een van de favoriete planten van de vroege glazenmaker om eitjes op af te zetten.

De vroege glazenmaker is een zes centimeter grote libel met groene ogen, doorzichtige vleugels en twee gele strepen op het bruine borststuk. De gele 'spijker' aan het begin van de bruine staart is met een beetje oefening zelfs in vlucht te zien. De vroege glazenmaker is het vroegst vliegende familielid van de glazenmakers, vandaar zijn naam. Vroeg op de dag vliegt hij niet. Het is een koukleum, die bij voorkeur bij temperaturen boven de 22 graden actief is en daarom vaak aan de zonzijde van begroeide waterpartijen te vinden is. De grootste trefkans heb je bij wateren met krabbenscheer- of uitgebreide gele plompvegetaties en riet- of lisdoddenzones. Een verrekijkertje kan goede diensten bewijzen om hem te vinden.

N.B. Dank aan Rob van de Haterd, Co Sielhorst en Kars Veling voor het beschikbaar stellen van de telgegevens uit de verschillende bestanden en persoonlijke aantekeningen

Patrouillevluchten

Bij mijn aankomst om een uur of half drie bezetten twee mannetjes vroege glazenmaker een territorium. Op een hoogte van 30 tot 50 cm kruisen ze over een afstand van een meter of twintig boven het wateroppervlak. Af en toe helikopteren ze even: ze hangen dan 'stil' dan in de lucht. Dat kunnen libellen omdat hun voor- en achtervleugels onafhankelijk van elkaar bewegen. Op het grensvlak van beide territoria wordt regelmatig 'gesteggeld'. Met veel vleugelgeritsel en woeste capriolen worden de grensconflicten geregeld.

Helikopteren

Het valt me op dat de mannetjes op een aantal vaste vlakken helikopteren. Bij een ervan kies ik positie, met m'n 70-200 mm lens in de aanslag. De gevoeligheid gaat naar 400 asa en de sluitertijd wordt opgeschroefd naar 1/800 sec. Aanvankelijk probeer ik de camera zelf te laten scherpstellen op de helikopterende vroege glazenmaker. Ofschoon mijn Canonlens de reputatie heeft snel scherp te stellen lukt dat niet. Ik ga daarom over op handscherpstelling: tevoren grof scherpstellen op 'de hangplek' op ca. 2 meter afstand en dan op het moment suprême met de hand snel bijdraaien, een beetje naar voren en achteren bewegen en de wijsvinger lang op de afdrukknoop laten rusten. Het is ook een kwestie van veel opnames maken. Dat is gelukkig geen probleem met digitale fotografie.

Paring en ei-afzet

Na een half uurtje wordt het helemaal interessant. Er verschijnt een vrouwtje in het territorium. Niet dat je dat zo direct kan zien; bij vroege glazenmakers zien beide geslachten er hetzelfde uit. Alleen de achterlijf-aanhangels zijn anders, maar die zie je niet in vlucht. Het patrouillerende mannetje grijpt het vrouwtje achter de ogen vast en sleurt haar mee naar een waterzuringblad langs de kant. Ik heb geluk met die lage locatie: de paring vindt volgens de boekjes meestal hoger plaats. Het paringswiel, daar komt ons symbool voor de liefde vandaan, hangt een kwartiertje aan het zuringblad. Het andere vroege glazenmakermannetje komt regelmatig langs, maar krijgt geen kans. Deze heer laat zijn dame niet los. Om de oevervegetatie intact te laten maak ik alleen vanuit mijn bestaande positie wat foto's van het paringswiel.

Na het kwartiertje wordt het paringswiel verbroken en gaat het vrouwtje direct naar de krabbenscheerplanten. Zij lijkt een voorkeur te hebben voor de bloeistengels. Daar zit ze langer op dan op de bladeren. Met het onderlichaam volledig in het water boort ze de gaatjes om de eitjes in te leggen. Haar vleugels ritselen bij het opstijgen langs de scherpe tanden van de krabbenscheerbladen. Het mannetje blijft eerst aan het zuringblad hangen, maar hervat na enkele minuten zijn territoriumvluchten. Hij verplaatst zijn helikopterlocatie telkens naar de omgeving waar het vrouwtje eitjes afzet. Ik heb geluk, want daar blijft hij soms langer hangen. Het sluitergeklepper van mijn camera is dan niet van de lucht. Fanatiek wordt het andere mannetje bij het ei-afzettende vrouwtje geweerd. Volgens de literatuur begeleidt het mannetje het vroege glazenmakervrouwtje niet bij de ei-afzet. Ik vind dit 'helikopteren in de buurt' echter wel een vorm van chaperonneren. Na een tiental minuten wil het vrouwtje opnieuw verkassen maar het mannetje grijpt haar weer resoluut vast. Opnieuw volgt een paring en ei-afzet onder toezicht op afstand. Dan vindt mevrouw vroege glazenmaker het genoeg geweest en vliegt ze weg naar de zonnige toppen van de populierenlaan.

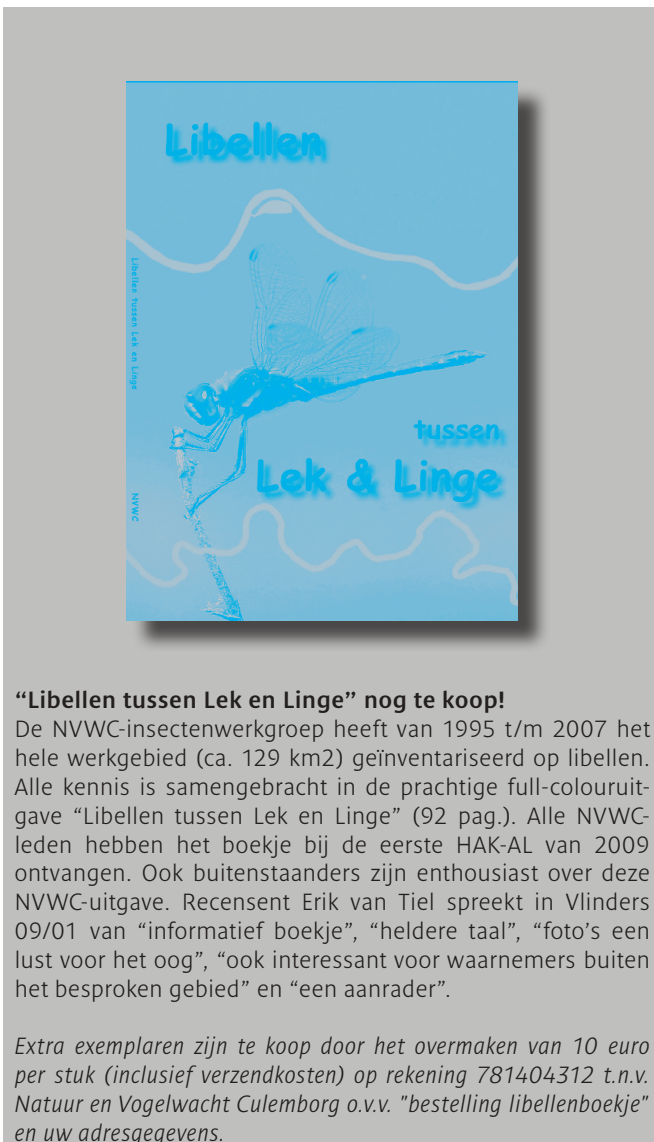
Zelf vroege glazenmakers zoeken

Vroege glazenmakers komen vooral voor in matig voedselrijke wateren in het westelijk en noordelijk deel van Nederland. Zoek met mooi weer vooral bij sloten met krabbenscheer en weinig kroos. De top van de vliegtijd ligt doorgaans in de eerste twee weken van juni. Op de website van De Vlinderstichting kun je de actuele vliegtijdenverwachting vinden: historische waarnemingen worden daarin gecombineerd met de weersontwikkeling.

Positieve trend

De vroege glazenmaker neemt sinds 1999 sterk toe. Dat is echter niet overal in Nederland het geval. In de duinen, de klei- en laagveengebieden gaat de vroege glazenmaker flink vooruit. Op de zandgronden in het binnenland neemt de soort echter af. Watergangbeheerders kunnen de vroege glazenmaker helpen wanneer zij de watergangen in gedeelten over meerdere jaren 'schonen'. Dan is er altijd krabbenscheer aanwezig voor de eiafzet. Gefaseerd slootschonen is overigens ook goed voor tal van andere plant- en diersoorten. Ook het schoontijdstip is van belang: bij voorkeur (laat) in het najaar!

¹⁾ Dit deel is eerder als zelfstandig artikel gepubliceerd in *Vlinders - 2009/01* onder de titel "De Vlucht van de vroege glazenmaker" (p. 12 en 13).

“Libellen tussen Lek en Linge” nog te koop!

De NVWC-insectenwerkgroep heeft van 1995 t/m 2007 het hele werkgebied (ca. 129 km²) geïnventariseerd op libellen. Alle kennis is samengebracht in de prachtige full-colouruitgave “Libellen tussen Lek en Linge” (92 pag.). Alle NVWC-leden hebben het boekje bij de eerste HAK-AL van 2009 ontvangen. Ook buitenstaanders zijn enthousiast over deze NVWC-uitgave. Recensent Erik van Tiel spreekt in *Vlinders* 09/01 van “informatief boekje”, “heldere taal”, “foto’s een lust voor het oog”, “ook interessant voor waarnemers buiten het besproken gebied” en “een aanrader”.

Extra exemplaren zijn te koop door het overmaken van 10 euro per stuk (inclusief verzendkosten) op rekening 781404312 t.n.v. Natuur en Vogelwacht Culemborg o.v.v. "bestelling libellenboekje" en uw adresgegevens.

Bronvermelding:

Nederlandse Fauna deel 4. De Nederlandse libellen (Odonata) (2002)
Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie
Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, St. KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland, Leiden

Brachytron 11(2) (2008)
Actualisatie van de verspreiding van de Nederlandse libellen
Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Wageningen

Libellen tussen Lek en Linge (2008)
Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Veldgids libellen (1997)
F. Bos en M. Wasscher
Stichting KNNV Uitgeverij

Vlinders en Libellen geteld. Jaarverslag 2007 (2008)
Van Swaay, C.A.M., Groenendijk, D. & Plate, C.L.
De Vlinderstichting, Wageningen

Vlinders en Libellen geteld. Jaarverslag 2008 (2009)
Van Swaay, C.A.M., Groenendijk, D. & Plate, C.L.
De Vlinderstichting, Wageningen

www.knmi.nl
www.telmee.nl

De insteek was echter om deze avond aan de andere kant van het gebied vanuit de daar aanwezige kijkhut onder andere zwarte sterns te gaan bekijken. De hut is te bereiken middels een houten vlonderpad, welke de wandelaar midden door een woud van rietstengels, elzen- en berkenstruiken voert. Na bestudering van de te rijden route werd besloten toch eerst langs de reigers te gaan, omdat rijden via Lexmond een risico zou zijn voor een bekeuring (Lekdijk is officieel afgesloten). Absoluut geen verkeerde keuze, want ondanks de koude westenwind zijn er op het eerste deel van de excursie veel reigers gespot en gefotografeerd. De lucht was behoorlijk blauw, de zon scheen volop en juist in combinatie met die harde wind leverde dat prachtig fotomateriaal op. De vogels moesten rondvliegen, gelijk een vliegtuig op Schiphol en op de wind landen. Dat gaat wat langzaam, dus met die prachtige door de zon gekleurde bevedering een mooi schouwspel. Soms meerdere tegelijk in een blikveld. Verder werden ondermeer een jagende bruine kiekendief (nest vlakbij de kolonie), torenvalk en tureluur waargenomen. Voor diegenen, dit gemist hebben en naar deze plek willen gaan wil ik een tip meegeven. Je staat praktisch op de weg en niet al het verkeer houdt rekening met je. Kijk goed uit en schrik niet van (helaas) toeterend en scheurend motorverkeer.

Purperreiger

Richting Kijkhut

Na een poosje zijn we de auto ingestapt en naar de andere kant gereden. Hemelsbreed is het 300 meter, maar doordat je moet omrijden (een kilometer of 3). Na uitleg door Daniël over het ontstaan van het te bekijken gebied (waterpartijen, rietkragen, bossages en weiland) werden de kijkers weer tevoorschijn gehaald en de vogels bekeken. Deze kant van het gebied herbergt veelal weidevogels: diverse ganzen met veel kuikens, tureluur, grutto's en slobbeenden werden gezien. Een overvliegende slechtvalk was een spreekwoordelijke krent in de pap. Vervolgens werd het pad richting kijkhut vervolgd. Op het asfaltpad werd een foeragerende blauwborst waargenomen. Deze liet zich behoorlijk lang fotograferen en bekijken. Onderweg op de vlonders tussen het riet gehoord de bekende rietbewoners als snor, rietzanger, kleine karekiet en rietgors. Zwarte sterns werden gezien, maar niet in grote hoeveelheden. De nestvlotjes waren nog niet bezet naar het scheen. Wellicht eind mei nog eens een poging wagen.

Zweeps slag

Nee, geen sportblessure van een der deelnemers, maar het karakteristieke geluid van de porseleinhoen werd tot 3 keer toe gehoord langs het vlonderpad, waarvan persoonlijk getuige. Opgemerkt door Jouke. Helaas hebben 3 à 4 mensen het maar gehoord. De vogel is helaas niet gezien. Op de terugweg liet een koekoek zich nog uitgebreid in een wilg bekijken en werden nog wat krakeenden en een groene specht gezien. De blauwborst keerde nog eenmaal terug op ons pad, waarna een landende grote zilverreiger (vanuit onze rug opgedoken) een prachtige avond afsloot.

Voor mij was deze excursie als nieuw lid een mooie ervaring, heb een hoop geleerd en een mooi weerzien met dit gebied beleefd, waar ik mijn jeugd heb doorgebracht. Afgelopen winter heb ik er nog prachtig kunnen schaatsen. Een aanrader. Persoonlijk had ik graag de roerdomp gezien, maar ik weet niet of 'ie er nog voorkomt. Voor degenen die het gemist hebben, zou ik zeggen: laat het geen tweede keer gebeuren.

Vogel- excursie naar de Zouwe- boezem

Foto's & tekst Erwin 't Lam

Vrijdagavond 8 mei werd onder leiding van Daniël Beuker een excursie gehouden naar het Zouwegebied nabij Ameide. Dit gebied is vooral bekend bij vogelminnend Nederland vanwege de grote purperreigerkolonie die daar gehuisvest is.

Fitis

Huidjes- hengel

door Co Sielhorst

Libellen verlaten als larf het water waar ze soms jaren een ondergedoken bestaan hebben geleid. Na een leven van jagen en eten in een schimmige harde wereld van eten en gegeten worden volgt een van de mooiste gebeurtenissen in de natuur.

De larf verlaat het water en klimt langs een stengel of blad omhoog. Daar voltrekt zich een metamorfose. Het beest verlaat zijn laatste omhulsel. Trekt als het ware zijn of haar harnas uit. Aan de rugkant ontstaat een opening. Daar komt eerst het achterlijf tevoorschijn. Dan volgen de vleugels. Het duurt even voor de verse libel klaar is om te gaan vliegen. Uiteindelijk is het beest klaar voor de eerste vlucht. Dit proces noemen we uitsluipen. Dat is in het kort wat er op de eerste dag van het vliegend leven van een libel gebeurt. Het huidje blijft achter op de plant. Daar blijven ze vaak wel een poosje hangen. Vooral op krabbenscheer zijn ze goed zichtbaar. Er zijn wat verschuivingen gaande in libellenland. Het is leuk om dat te volgen. Ondanks dat soorten best veel op elkaar lijken, is goed te bepalen welke soort libel uit een huidje is gekropen. De groene glazenmaker is volledig afhankelijk van krabbenscheer. De vroege glazenmaker legt er graag eitjes maar kan ook wel uit de voeten met dichte velden van gele plomp. Later in het jaar komen er ook wel bruine glazenmakers uitsluipen.

Veenlijk

In voorgaande pogingen om huidjes van de krabbenscheerplanten te lichten, heb ik op blote voeten wel eens een stap in het water gezet. Dat is niet altijd een onverdeeld genoegen. In zuigende bagger en gladde klei ben ik iets te vaak in benauwde situaties beland. Ik heb dus niet de ambitie om veenlijk te worden. Ik heb heel veel met hengels gedaan. Logisch dus dat hier mijn eerste gedachte naar uitgaat. Het plan is uiterst simpel. Met tape heb ik een plukje schapenwol (watten is beter want schapenwol is redelijk stug) op de top geplakt. Krabbenscheer is een plant met smalle bladeren. Aan de randen van de verder gladde bladeren staan kleine haakjes die allemaal naar de top toewijzen. Dat is prettig want dan kan ik met de pluk watten langs de pootjes vegen. Het huidje zit bijna altijd met de pootjes om de bladranden geklemd. Door de haakjes aan de bladrand kan het huidje maar één kant op en dat is naar boven van het blad af. Aan de pootjes zitten ook hele kleine haakjes. Die blijven goed hangen in de pluk watten. Het vergt enige oefening maar zonder rare fratsen kan ik nu makkelijk huidjes van de krabbescheer vissen. Pogingen om ook van andere planten huidjes te "vissen" lopen op niets uit. De tamelijk kwetsbare huidjes breken als de pootjes aan stengels van bijvoorbeeld lisdodden blijven hangen. Het is dus een krabbescheerhuidjeshengel geworden.

door Ellen Geleedst

Waar komt die naam vandaan

DICHT BIJ HUIS - DE SPERWER

De vorige keer heb ik vooral over onze zoon Bart geschreven, en tegelijkertijd iets gezegd over de kauw, de favoriete vogel van onze bijna tweejarige grote kleine jongen. Hoewel ik hoop dat niemand nu denkt "daar heb je haar weer met Bart" krijgt dit verhaal toch nog een vervolg.

Twee gebeurtenissen van 'dicht bij huis', die te leuk zijn om ze onvermeld te laten, wil ik nog noemen. Bovendien speelt in beide verhalen de sperwer een rol. Kan ik mooi even verklaren waar die naam vandaan komt.

Pijnlijk moment

Het is begin april. We zitten 's avonds aan de maaltijd. Paul heeft het beste zicht op de tuin van ons drieën. Opeens gaat hij recht zitten. "Volgens mij gaat daar een sperwer zitten boven in de conifeer!" Dat is heel goed mogelijk, want de sperwer is een geregelde gast in onze tuin. Bovendien zijn wij bedeed met een erg ruime tuin; ik schat dat de afstand tot de bewuste conifeer zo'n kleine vijftig meter is vanaf Pauls zitplaats aan tafel. Bart, vanuit de kinderstoel kijkt ook naar de boom die Paul aanwijst. "Kauw!" zegt hij, met een achteloos handgebaar in de richting van de bewuste conifeer. Paul staat op van tafel, pakt zijn verrekijker, die uiteraard nooit ver weg is, en verbleekt. Het is inderdaad een kauw! Natuurlijk weet je het: er komt een dag dat je kinderen je gaan corrigeren. Of eigenlijk hoop je het ook een beetje. Dat je de discussies die je met je vrienden hebt over wel of geen roodpootvalk, of dat ene vage piepje op de telpost ooit ook met je zoon zal hebben. Maar zo vroeg al, nog ruim voor zijn tweede verjaardag. Dat is toch een pijnlijk moment.

Vogels die graan eten

Het is eind april. Paul zit 's ochtends vroeg aan zijn ontbijt. Bart slaapt nog. Net als ik de kamer binnenkom veert Paul rechtop. "Een mannetje sperwer," zegt hij. "En nu echt!" Op zo'n vijf meter afstand van de schuifpui heeft de sperwer een huismus geslagen. Die zitten dagelijks met een groep van soms wel twintig exemplaren in onze tuin. Meestal vliegen ze af en aan van de voedersilo gevuld met graan naar de heg tussen onze tuin en die van de burens. De sperwer rommelt er wat mee en begint er enthousiast in te pikken. Het is echt een spectaculair gezicht. Paul zit echt te genieten van dit tafereel. En wanneer zie je dat nu, van zo dicht bij? Bij mezelf merk ik toch dat ik het ook wel zielig vind voor dat ene huismusje. En nog wel één van onze musjes. "Ik houd geloof ik toch meer van vogels die graan eten," zeg ik. "Die sperwer houdt ook het meest van vogels die graan eten", vindt Paul.

Kleine vogels

De naam sperwer komt uit het Oudhoogduitse 'Sparwari', later Sperlingsaar, wat je vrij zou kunnen vertalen met 'Spreeuwenarend'. In het Nederlands ontstond de daaraan verwante naam 'Mussenarend'. Nou, dat kan ik best geloven na wat ik vanmorgen gezien heb. De sperwer is ook een fanatieke jager, die vooral kleine vogels, maar soms ook muizen of konijntjes slaat. Omdat hij vooral kleine vogels eet, heeft hij in veel streeknamen ook een daaraan verwante naam. In Vlaanderen

kennen ze hem als de 'Mussenklamper', in de Achterhoek als de 'Mussensteuter' en in Zuid-Holland heet hij 'Vinkendief'. In Friesland heet hij 'Leeurikdief' of 'Finkefalk'. De sperwer heeft ook een mooie wetenschappelijke naam, namelijk Accipiter nisus. Dat zou beslist niet misstaan als toverspreuk bij Harry Potter. Maar we hebben het dan toch echt over de sperwer. Het betekent snelgrijper Nisus. Nisos is een figuur uit de Griekse mythologie. Deze kon in een zeerarend veranderen en op die manier zijn vijand blijven achtervolgen. Vermeldenswaardig is verder nog de bijnaam 'Koekoeksveren'. Er is een oud volksgeloof dat ervan uitging dat de sperwer in de zomer veranderde in een koekoek. Er zitten wel overeenkomsten in verkleed en vliegbeeld. En het klopt ook wel dat op het moment dat de koekoek eind van de zomer ons land verlaat de sperwer als doortrekker weer wordt waargenomen. Gelukkig broeden er de laatste jaren ook weer steeds meer sperwers in ons land.

Roekoek en koekoek

Leuk, dat verhaaltje over de koekoek. Nog dezelfde ochtend ga ik met Bart fietsen, onder de spoorbrug door vanaf het veer. En dan lopend naast de fiets terug naar de Goilberdingerdijk. Laten we nu daar een koekoek zien. Echt een prachtige waarneming vond ik het! De koekoek vloog wat heen en weer tussen twee boompjes en riep ook heel vaak koekoek (die naam hoeft ik dus verder niet te verklaren, denk ik). Bart was ook onder de indruk. "Roekoek!" zei hij. "Nee, Bart, dit is geen duif." Want die noemt hij in navolging van de Turkse tortel, die ook vaak graan in onze tuin komt eten, allemaal 'roekoek'. "Dit is een koekoek." Bart dacht er even over na. Een uurtje later zaten we weer aan tafel aan een boterhammetje. Bart hoorde de Turkse tortel en begon een beetje te mompelen van 'roekoek' en 'koekoek' en je ziet hem denken. Best leuk, die vogels dicht bij huis. Maar ook knap ingewikkeld!

Sperwer. Foto: Ruud Post.

Periode: maart - mei 2009

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

Argus

In Argus staan zoals gebruikelijk alle artikelen in het teken van faunabescherming. Een uitgesproken standpunt wordt daarbij niet geschuwd. In dit nummer staat onder het artikel over de jacht op damherten op Schouwen-Duiveland een conclusie die ik van harte kan onderschrijven. De kwestie is dat er vaak onjuist met resultaten van wetenschappelijke onderzoeken wordt omgesprongen. Aantallen die genoemd worden, zijn in de ogen van maatregelen eisende jagers en bestuurders onomstotelijk bewezen en juist. Op grond daarvan handelt men niet in het belang van de wilde fauna, maar dient men het belang van de jagers, die maar al te graag het geweer hanteren om het "teveel" op te ruimen. Ik citeer: "... roepen wij wetenschappers op nog voorzichtiger te zijn met het noemen van cijfers in hun rapporten. Hoe zorgvuldig ze het ook proberen te formuleren en hoe duidelijk ze ook aangeven dat het niet de bedoeling is om absolute aantallen te presenteren, beleidsmakers en ook jagers zullen met dergelijke gegevens aan de haal gaan en er misbruik van maken om daarmee hun eigen beleid te onderbouwen of hun eigen belang te verdedigen." Lees verder hierover het artikel "Tellingen onterecht heilig verklaard" (blz. 22/23). Nog zo eentje als slotconclusie van het artikel over het falend ganzenbeleid "Ganzen met gouden voetjes". Hierin wordt de illusie dat wilde dieren zich laten sturen onderuitgehaald. De conclusie luidt: "Het zal een illusie blijken te zijn om erin te slagen in het wild levende dieren altijd en overal te kunnen dirigeren en beheersen zoals boeren gewend zijn te doen met hun vee. Het buitengebied is geen boerenstal en hoe eerder men dat beseft, ook in natuurbeschermingskringen, hoe beter. Voor dieren en voor mensen." (blz. 15/18).

Blad

Blad bevat het jaarverslag van de IVN afdeling Tiel over 2008. BOMENNIEUWS Weet u wat een xylotheek is? In Bomen-nieuws worden we wat dat betreft wijzer gemaakt. Een van de artikelen gaat over historische xylotheeken in Europa. We lezen dat met die term een bijzonder soort bomenverzameling bedoeld wordt. Het zijn een soort dozen

in de vorm van een boek gemaakt van de houtsoort van een bepaalde boom. In de dozen die als een boek geopend kunnen worden zit herbariummateriaal (twijg, blad, bloem, vrucht) van de betreffende boom. Vaak zijn er ook geprepareerde insecten die op de betreffende boomsoort voorkomen aan toegevoegd. Het idee voor zulke verzamelingen kwam uit Duitsland. Allemaal werden zij ook in dat land vervaardigd. In ons land bevinden zich drie historische xylotheeken. De voor ons dichtstbijzijnde is een verzameling uit het begin van de 19e eeuw bestaande uit 147 banden, te zien in kasteel Groeneveld in Baarn.(blz. 6/7). Ander artikelen gaan o.m. over de betekenis van water voor - pas geplante - bomen, over het opdringen van zout in het grondwater en de gevolgen hiervan voor het boombestand en over de bomen in Den Haag.

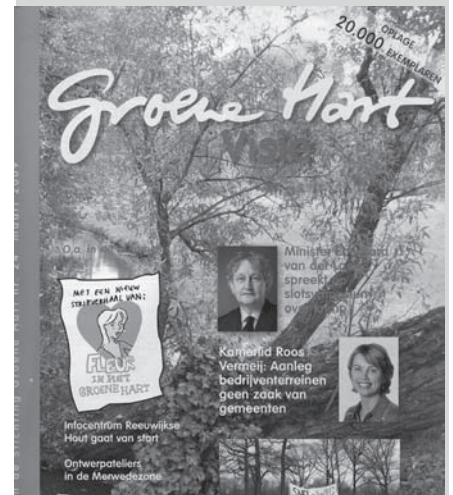
De Kruisbek

De toename van overzomerende en broedende ganzen in Nederland blijft de gemoederen bezighouden. De Kruisbek opent met een artikel over "zomerganzen" in Utrecht. De vogelwacht Utrecht legde de Utrechtse terreinbeheerders (Recreatie Midden-Nederland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Utrechts Landschap) een aantal vragen voor betreffende hun ganzenbeleid. In het artikel worden de antwoorden becommentarieerd. Een duidelijk artikel dat de vinger op de zere plek legt (blz. 1/7). Verder in het blad gaat het over smellekens (overzicht van waarnemingen in de provincie Utrecht in de periode 1989-2007), kleine mantelmeeuwen (in 2007 voor het eerst broedend op een groot plat dak op het industrieterrein Lage Weide bij Utrecht), trekvogels (snelheidsrecords) en raven (Hoeveel raven broeden er in Utrecht?). De reizende vogelaar Jack Folkers sluit zijn artikelenserie "Een dwaalgast onderweg" af met een verslag van zijn bezoek aan Oeganda en Rwanda. (blz. 18/21).

Nieuwsbrief EIS

De stichting EIS (European Invertebrate Survey) - Nederland bestond vorig jaar 1/3 eeuw. Dit 33 1/3-jarig jubileum werd op 6 september 2008 in Naturalis in Leiden gevierd. Op deze dag

werden de voorlopige resultaten van een integrale inventarisatie van alle dieren en planten die op het terrein van Naturalis voorkomen gepresenteerd. In de middag werd de inventarisatie voortgezet. Onder grote belangstelling van de jubileumvierders trokken de aanwezige specialisten het nauwkeurig afgebakende terrein in om zoveel mogelijk soorten aan de lijst toe te voegen. Op 5 september stond de teller op 1135 soorten en na afloop van de inventarisatiemiddag werd het aantal van 1569 bereikt. Hierbij waren dertien soorten nieuw voor Nederland waaronder zelfs één nieuw voor de wetenschap. In de nieuwsbrief wordt op deze inventarisaties verder ingegaan. Op blz. 35 staat een beknopt overzicht. Van het totale aantal soorten waren 1194 dieren (1104 ongewervelden en 90 gewervelden) 296 soorten planten en 79 soorten schimmels. Op de volgende pagina's staat de volledige soortenlijst afgedrukt.

Groene Hart Visie

In Groen Hart Visie staat op blz.14 een kaartje dat maar al te duidelijk laat zien hoezeer allerlei plannen van diverse gemeenten ten westen van Utrecht beslag leggen op de toch al zo schaarse ruimte in dit deel van ons land waar de open ruimte het zwaarst onder druk staat . Ook het mogelijke tracé van de geplande nieuwe doorsnijding van Amelisweerd is daarop ingetekend. Erg vrolijk word je er niet van.

De Levende Natuur

Twee nummers van de Levende Natuur een maand. Dan moet er iets bijzonders aan de hand zijn. Dit is het verslag van het symposium van de OBN (Overlevingsplan Bos en Natuur) dat op 4 november 2008 werd gehouden. Het verslag is uitgewerkt in een dubbeldik themanummer. Aan ieder van de zeven landschapstypen zijn artikelen gewijd die de stand van zaken weergeven in de betreffende gebieden. Het gaat hier over een evaluatie van de genomen

maatregelen om de effecten van verzuuring verdroging en vermessing.

Een van de artikelen gaat specifiek in op het Rivierenlandschap. In "Kansen voor verder herstel van het rivierenlandschap" bespreken zeven auteurs waar de kansen liggen en hoe ze benut kunnen worden. Het belang van gradiënten in de waterhuishouding van de rivieren wordt aangetoond. Het is dus van essentieel belang om deze gradiënten (hoog-laag, droog-nat, voedselarm-voedselrijk, dynamisch-stabiel) waar mogelijk te herstellen. (zie blz. 148/151). Onderwerpen van het andere (lees reguliere) nummer zijn de meervleermuis, oude eikenbossen, maaibeheer van wegbermen en mogelijkheden om op industrieterreinen meer natuur te creëren. Wat betreft de meervleermuis biedt Natura 2000, het aanwijzen van beschermde gebieden die essentieel zijn als leefomgeving van zeldzame planten en dieren, onvoldoende bescherming kunnen bieden aan een soort als de meervleermuis. Het is van groot belang om de kolonieplaatsen van deze soort te waarborgen. Deze bevinden zich meestal in gebouwen en zijn dus momenteel te afhankelijk van de welwillendheid van de menselijke gastheren. Daarnaast zijn trekwegen van slaap- naar voedselgebieden en de voedselgebieden zelf nog te veel buiten de Natura 2000-gebieden gelegen (zie blz. 73/76). Een goed bermbeheer is een punt waarbij de NVWC en de gemeente veel aan elkaar kunnen hebben. Van groot belang voor een goede samenwerking is het artikel "Langetermijneffecten van maaibeheer in wegbermen" (zie blz.90/93).

Natuurbehoud

Natuurbehoud roept ons op om het weidevogelgevoel te ondergaan in het open en groene landschap van de Eempolders. Dankzij een goede samenwerking met de boeren en een optimaal beheer van de reservaten in dit gebied, zijn hier nog veel weidevogels te vinden (blz. 18/21). Verderop wordt verteld hoe Natuurmonumenten bezig is om het Europese natuurbeschermingsproject "Natura 2000" op haar terreinen gestalte te geven. (blz. 36/39).

Domphoorn

In De Domphoorn staat het jaarverslag over 2008 van de Natuur-en Vogelwacht De Vijfheerenlanden (blz 6/19). Verderop in het nummer vervolgt Dick Kerkhof zijn artikelenreeks over de mossen van de Vijfheerenlanden. In dit gebied zijn sinds 1980 170 mossoorten aangetroffen. Zulke artikelen over onderwerpen die gewoonlijk weinig in tijdschriften van regionale natuurverenigingen aan de orde komen, zijn altijd bijzonder informatief. Lezen dus! (blz. 34/39).

Ravon

Weer een nieuwe vissoort heeft zijn intrede in ons land gedaan en is bezig aan een opmars. Het is de Kesslers grondel. In Ravon beschrijft Theo de Jong deze vis en de verspreiding ervan in het stroomgebied van de Grote rivieren. Sinds 1992 toen het Rijn-Donaukanaal geopend werd, zijn steeds meer diersoorten uit het stroomgebied van de Donau in het stroomgebied van de Rijn binnengedrongen. De Kesslers grondel is daar een voorbeeld van (blz. 41/44). Rugstreepvissen zijn in Europees perspectief bedreigd. Ons land is een uitzondering, want hier is een aantal gebieden waar rugstreepvissen talrijk voorkomen. Een van die gebieden is de Noordoostpolder. Dit is opmerkelijk omdat dit een intensief agrarisch landschap is. Dat maakt ons nieuwsgierig naar het antwoord op de vraag hoe deze dieren in staat zijn om in zo'n intensief gebruikt gebied te overleven en het zelfs goed te doen. In Ravon lezen we over een onderzoek naar de verspreiding en hun bewegingen in het landschap. Voor de verspreiding, die voornamelijk op rekening komt van jonge pas gemetamorfoseerde exemplaren zijn lijnvormige verbindingen zoals houtwallen en natuurrijke wegbermen van belang. (blz. 45/50).

SOVON Nieuws

In SOVON Nieuws staat een uitgebreid verslag van de midwintertelling van watervogels in januari 2008. Bijna 5 miljoen vogels werden er geteld. Er waren 95 inheemse en 24 exoten en ontsnapte watervogelsoorten geteld met daarnaast nog dertien niet-watervogels. De talrijkste soort was de kolgans op de voet gevolgd door de smient. (blz. 3/5). Een andere telling die jaarlijks gehouden wordt, is die van de kolonievogels. Hierbij gaat het om getelde broedgevallen. Positief nieuws is er wat betreft de purperreigers en de lepelaars. Aalscholwers vertoonden een stabilisatie na enige jaren van lichte achteruitgang. Zwarte sterns gingen iets achteruit en dat was ook het geval bij de roeken. (blz. 9 en 11). Nog een telling is de wintertuinvogeltelling. Voor de duidelijkheid dit is niet de Nationale tuinvogeltelling die door Vogelbescherming wordt georganiseerd. De SOVON-telling is anders georganiseerd en wordt op een andere datum gehouden. Op blz. 10 staat de uitslag van deze telling in 2009 naast die van de 5 voorgaande jaren.

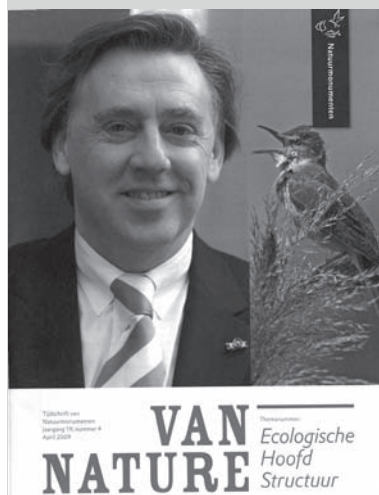
SOVON Nieuws Gelderland

In SOVON Nieuws uit de provincie Gelderland staan de resultaten van de midwintertelling van de watervogels in 2008. Net als in heel het land is ook in Gelderland de kolgans de talrijkste soort. Meer dan 100.000 exemplaren daaronder volgt de grauwe gans met

ruim 40.000 stuks. (blz. 9/10).

Terra

Terra komt met een themanummer over elektrische voertuigen onder de titel "Elektrisch op weg". Volgens het inleidende artikel staat de elektrische auto aan de vooravond van een doorbraak. (blz. 10/12). In een ander artikel worden groene, duurzame verkooppraatjes van de auto-industrie als evenzeveel mythes doorgeprikt. (blz.23).

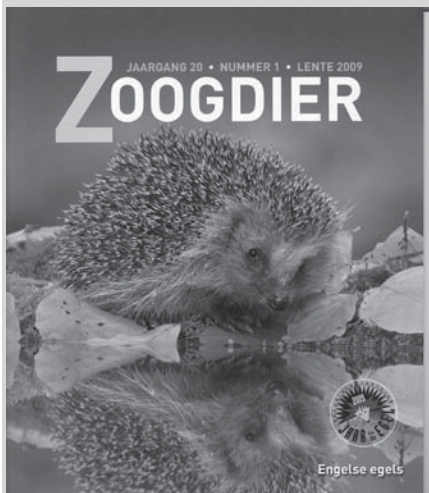
Van Nature

Van Nature gaat met ingang van april veranderen. Het laatste nummer oude stijl is dat van maart. In dit nummer weer veel over beleid en subsidies, maar ook nieuws uit de natuur in bijvoorbeeld Het Geuldal waar ondanks de kleine oppervlakte reservaat, verdeeld over een groot aantal snippers, de botanische waarden nog niet verloren zijn, een bijzondere soort landslak die dit jaar op Schiermonnikoog is ontdekt en de aalscholver die ondanks zijn naam geen paling eet. Het volgende nummer van april ziet eruit als een tijdschrift. In deze vorm gaat Van Nature voortaan elke twee maanden verschijnen. Dit tijdschrift zal zich voornamelijk richten op achtergronden en beschouwingen over natuurbeleid en -beheer. Nieuws over natuurgebieden e.d. zal voortaan in een digitale nieuwsbrief die eens in de twee weken uitkomt verschijnen. Het eerste nummer nieuwe stijl is gewijd aan de EHS, de Ecologische Hoofd Structuur. Voorbeelden van kansen en moeilijkheden worden aangetoond met impressies van de Nieuwkoopse plassen, Fochteloër Veer en de polder Waal en Burg op Texel.

Vlinders

In Vlinders lezen we over de duinparelmoervlinder. Deze kwetsbare soort doet het op sommige plaatsen in de duinen beter dan op andere. Op blz. 4/5 wordt de oorzaak van de (plaat-

selijke) achteruitgang gezocht in de verruiging van het duingrasland en de uitbreiding van struweel en opslag. Met een doelgericht beheer zoals het weghalen van struweel en maaien gevolgd door begrazen, hoopt men de negatieve ontwikkeling om te buigen. Sommige soorten vlinders zijn heel lastig van elkaar te onderscheiden. Door op enkele speciale kenmerken te letten, kan je er wel uitkomen. In het artikel op blz. 8/9 leren we de rupsen van de kuifvlinder en de helmkruidvlinder uit elkaar te houden. Gelukkig zijn de inderdaad minieme verschillen duidelijk op de foto's aangegeven. Eenzelfde probleem doet zich voor bij het juist op naam brengen van blauwe waterjuffers. De verschillen tussen de vier meest algemene soorten worden aan de hand van tekeningen en foto's verduidelijkt. Aan het slot van het artikel worden er nog vier andere, veel zeldzamere, soorten besproken. (zie blz. 12/14). Op de middenpagina's staat een originele verkorte weergave van de inhoud van het jaarverslag van de Vlinderstichting over 2008. Interessant is het verslag van zeven jaar vlinders monitoren in de Amsterdamse

wijk Osdorp. Wie meent dat er in een stedelijke omgeving weinig op vlindergebied te beleven valt, zal hier tot een ander inzicht komen. (zie blz. 20/21).

Zoogdier

Uit het vele nieuws over zoogdieren in Zoogdier is het moeilijk een keuze te maken. Het gaat over egels, bevers, bunzingen, vleermuizen, walvissen, konijnen en de lynx in Nederland. Ronduit spectaculair vind ik het verslag van de ontdekking van de kleine dwergvleermuis in Nederland. Deze soort is met behulp van een vleermuisdetector vastgesteld op grond van een afwijkend patroon van "piepjes". De ontdekking vond plaats in het Langbroekerweidinggebied, dicht in de buurt dus (zie blz. 10/13). Soms moet je als fotograaf enorm veel geluk hebben om een verborgen levend dier als de boomarter op een foto te krijgen. Zomaar toevallig lukt dit bijna nooit. Dat het toch kan gebeuren, bewijst de bijzondere foto op blz. 21. De fotograaf wilde een mooi sfeerbeeld in de Weerribben vastleggen toen een dier plotseling het bruggetje dat zo mooi in het water weerspiegeld was, overstak. Hij hoefde alleen nog maar af te drukken en een uniek beeld van een boomarter en bovendien gespiegeld was het resultaat. Verder ontving de NVWC nog het jaarverslag over 2008 van de vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede. Onderdelen van het verslag zijn Werkgroep Vogels, Werkgroep Landschapsbeheer, Werkgroep Flora, Werkgroep Projecten en de Heemtuin.

Vogelnieuws

Voor vogels wordt de stedelijke omgeving steeds belangrijker zo lezen we in Vogelnieuws. Het hele nummer belicht in verschillende artikelen het waarom en het hoe van een goede leefomgeving voor de vogels in de stad.

Mooi Gelderland

In Mooi Gelderland siert een grote foto van jonge bomenaanplant de middelste pagina's. Het betreft een impressie van de boomaanplant van in totaal 40 hectaren voormalig grasland in de Regulieren. Op blz. 8/9 lezen we hoe Geldersch Landschap gaat werken aan het herstel van de weidevogelstand in de Hoenwaard, een uiterwaard van de IJssel bij Hattem.

Overzicht van de ontvangen tijdschriften:

- Argus, De Faunabescherming, 34, 1, maart 2009
- Blad, IVN-Tiel, 21, 2, lente 2009
- Bomennieuws, De Bomenstichting, 34, 1, lente 2009
- De Dompheorn, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, 43, 1, maart 2009
- EIS Nederland Nieuwsbrief, Eis Nederland, 48, febr. 2009
- Groene Hart Visie, Stg. Groene Hart, 24, maart 2009
- De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, 52, 2, april 2009
- De Levende Natuur, Onafhankelijk tijdschrift voor natuurbehoud en natuurbeheer, 110, 2&3, maart 2009 (beide)
- Mooi Gelderland, Het Geldersch Landschap en Kasteelen, 6, 1, lente 2009
- Natuurbehoud, Ver. Natuurmonumenten, 40, 1, voorjaar 09
- Ravon Stg. RAVON, (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland), 10, 3, maart 2009
- SOVON Nieuws, SOVON Vogelonderzoek Nederland, 22, 1, maart 2009
- SOVON Nieuws Gelderland, SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2009, 1, maart 2009
- Terra, Stichting Natuur en Milieu, 2009, 2, Voorjaar 2009
- Van Nature, Vereniging Natuurmonumenten, 19, 3&4, mrt.apr.09
- Vlinders, De Vlinderstichting, 24, 2, mei 2009
- Vogelenieuws, Vogelbescherming Nederland, 2009, 2, april 2009
- Zoogdier, Zoogdierverseniging VZZ, 20, lente 2009

Kars Veling en Thermo Bello verdienen Groene Lintjes

CULEMBORG - Een 'groene' en een 'grijze' winnaar werden vrijdag jl. bekend gemaakt en onderscheiden door Wijnand Duyvendak, namens GroenLinks Culemborg. De onderscheiding is bedoeld voor Culemborgse burgers, organisaties en bedrijven die zich op een positieve wijze inzetten voor groen en/of het milieu.

Uit meer dan tien nominaties gaf de jury de voorkeur aan Kars Veling, vanwege zijn jarenlange inzet voor de Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC), en aan het nieuwe verwarmingsbedrijf Thermo Bello, vanwege het belang voor het klimaat.

Kars ontvangt u handen van Wijnand Duyvendak, het eerste groene lintje.

Voor de uitreiking van de Lintjes, die plaatsvond op Wereldmilieudag in theehuis Caetje, ging Wijnand Duyvendak met het publiek in gesprek over de urgentie van het klimaatprobleem: "We zitten nu midden in het probleem, waarvan ik in het begin van mijn actietijd bij Milieudefensie dacht, dat ik die zelf nooit mee zou maken." Hij hield zijn gehoor voor dat er genoeg redenen zijn om optimistisch te zijn over de toekomst. Het houdt veel mensen bezig, er zijn veel technische mogelijkheden en er komt een belangrijke Klimaattop aan (eind van het jaar in Kopenhagen). Ook op lokaal en individueel niveau kun je van alles doen. Een van de vrijwilligers van Caetshage maakte direct reclame voor het project 'Boer zoekt Buur voor zonnepanelen', dat de deelnemer meer oplevert dan het hem of haar kost. "Wie wil daar nou niet aan mee doen?"

Uitreiking eerste Groene Lintjes in Culemborg

Tekst:
Integraal overgenomen uit de
Culemborgs Courant

Foto's:
Miranda van der Klaauw

BIG Day 2009

DRIE IMPRESSIES

door (by)
Dirk van Opheusden
Mark Collier
Louis van Oort

Foto's
Paul van Veen

De zevende Big Day, die op 15 en 16 mei werd gehouden, was weer een enerverende aangelegenheid. In de lokale media hebt u kunnen lezen dat de vijf teams bij elkaar 116 soorten zagen tijdens deze 22-uur vogelmarathon in het werkgebied van de NVWC. Voor de uitslag en de soortenlijsten verwijzen we u graag naar onze onvolprezen website www.nvwc.nl. Hieronder vindt u de persoonlijke impressies van drie deelnemers, waaronder een Engelstalige, geschreven door de nog maar kort in Nederland woonachtige Culemberger Mark Collier.

V.l.n.r.: Jan-Dirk Buizer, Marc Collier, Ruben Fijn, Theo Boudevijn, Louis v. Oort, Gerrit Jan Klop, Arjan Brenkman, Job de Boer, Dirk van Opheusden en Daniël Beuker.

"Dan hebben we die maar vast"

door Dirk van Opheusden

Twee mannen zitten onderuitgezakt op een bankje in de Plantage. Ze komen voor de boomklever, maar voelen zich te belabberd om er nog moeite voor te doen. Lethargisch staren ze naar de stam van de boom daar vóór ze. Dáár mag die boomklever op komen zitten, en anders maar geen boomklever. Zo eindigde mijn eerste Big Day: een beetje balorig en daas van de maar tweeënhalf uur slaap. Maar wat een geweldige tweeëntwintig uur had ik erop zitten.

Team Dirk van Opheusden & Gerrit Jan Klop.

Een wedstrijd vogels kijken? Veel mensen kunnen zich er maar weinig bij voorstellen. Ook voor mij had vogelen tot voor kort vooral te maken met rust en onthaasting. Maar mensen, wat is zo'n big day leuk! Je kan je een etmaal lang alleen maar bezighouden met je passie en mag al het andere even vergeten. Die ervaring deel je met je teamgenoot en met de andere teams die je regelmatig tegenkomt. Tel daarbij op de gezonde spanning van een vriendschappelijke wedstrijd en doe er een portie geheimzinnigheid, wat psychologische oorlogsvoering en jongensboekachtig avontuur bij. Ik kan het u melden uit betrouwbare bron: je wordt er een (nog?) leukere echtgenoot van.

Om vier uur 's ochtends aan twee politieagenten proberen uit te leggen dat je gaat doen wie de meeste vogeltjes ziet. Vlak voor zonsopgang de Regulieren betreden (ik weet het, het mag eigenlijk pas na zonsopgang) en in de stilte een sprinkhaanzanger horen zingen, maar ook het blaffen van een ree horen. In een zacht ruisend populierenbos staan, in het gefilterde groene licht dat net zo fris is als de lucht van de lenteochtend, en een wiewaal horen zingen. De plotselinge, scherp flitsende actie van een jagende boomvalk. Of die van een sperwer die binnen één kubieke meter lucht onnavolgbaar manoeuvreert, te midden van een stuk of tien huismussen. Maar ook: steeds zekerder worden van je determinatie van een vrouwtje bonte vliegenvanger, tot ze helder 'pink' roept en een vink blijkt te zijn. Of zéker te weten dat je twee dodaarzen ziet duiken, tot je ze vermomd als kuifeend weer ziet opduiken. Andere teams tegen het lijf lopen en dan wel met elkaar praten, maar vooral niets zeggen. Opeens merken dat je niet alleen bij de eerste tien soorten, maar ook zaterdagmiddag nog tegen elkaar zegt: 'Dan hebben we die maar vast'. De lol als je teamgenoot nog niet heeft gezegd: 'Dit is trouwens een goede plek voor braamsluiper' (of boompieper, of zwarte roodstaart, of patrijs, of...) of het beest in kwestie begint te zingen of laat zich zien. Het bij een boerderij stilletjes wachten in de steeds donker wordende schemer, hopen om in het laatste licht een glimp op te vangen van een kerkuil. Om later naar huis te fietsen, nog onwetend van het feit dat het andere team waarmee je een mooie ervaring dacht te delen ondertussen wél een ransuil hoorde, en daarover geen woord heeft gezegd. Dat soort verhalen worden pas zaterdag na vijf uur verteld, als de race gelopen is en de Chinees besteld.

Gedeelde passie, dat is voor mij de Big Day. Ik heb ervaren dat de deelnemers de kunst verstaan om én het wedstrijdelement serieus te nemen en tegelijk die wedstrijd een excuus te laten zijn voor het delen van die passie. Of ik volgend jaar weer meedoe? Reken maar!

My 'Big Day'

by Mark Collier

Since moving to Culemborg from Britain last October, I have been regularly exploring the area with my bike and binoculars and have even taken part in some surveys with the NVWC. Through these activities I had come to know some of the areas around Culemborg quite well, although there were still many places that I hadn't yet visited. So when I heard of the Big Day - an excuse to really explore the areas of Culemborg - I was keen to take part.

The Dutch-British team: Mark Collier and Ruben Fijn.

I teamed up with a colleague and friend, Ruben Fijn, who also moved to Culemborg recently. Although we did a little preparation, in looking at the maps of the nature areas on the NVWC website, we didn't really have a set plan and decided just to see where we would end up. So when the time came, we joined the other teams ready for the start at de Ketelvink. At seven o'clock everyone set off. All the other teams headed left from de Ketelvink, so we decided that we'd break with convention and go the other way. We cycled through Voorkoop and along to Beusichemsedijk to the bird hide at Beusichemse Waard. It had been raining lightly ever since we had set off, so we were especially lucky that soon after we arrived at the bird hide the rain stopped and the sun came out. Although this break in the weather only lasted five minutes the warmth of the sun was enough to encourage short bursts of song from first an Icterine Warbler (*spotvogel*) and then a Bluethroat (*blauwborst*); birds that would have easily remained unnoticed otherwise. These two species, along with the White Stork (*ooievaar*) that was feeding in the nearby field, were a real treat for me as they are fairly rare in Britain.

During the short period of sun the birds on the water's edge were also more active. Little Ringed Plover (*kleine plevier*) and Common Sandpiper (*oeverloper*) were feeding along the waters edge and Black-tailed Godwit (*grutto*) flew overhead. The break in the weather was short-lived and when the rain started again we set off along the dijk and back towards de Plantage. Again we managed to time our visit just right and as we arrived the rain stopped and the birds became more active. The species were slowly tallying up but the dull evening meant that time was against us and as we cycled into the town in the fading light the House Martins (*huiswaluw*) raced low over our head and off to roost. We decided to head home for an early night and by the end of the evening we had reached 61 species.

Unlike the other teams we had a rather leisurely start to Saturday; our first bird for the day was a Little Owl (*steenuil*) that was enjoying the eight o'clock sun from on top of a barn roof. We decided to start along the river Lek and scanned the river from on top of the railway bank. After then checking the uiterwaarden we walked along the north of Goilberdingerdijk. Despite our earlier search of the river for White-fronted Goose (*kolgans*), we had failed to find one so were delighted when a lone bird flew directly over us. A short way further along the path we were greeted by a Marsh Warbler (*bosrietzanger*) in full song (another sight that is rare in Britain). We had only been out for an hour or so and had already added another ten or so species to the list. At around quarter past nine we had our first good find, a Honey Buzzard (*wespendief*) flying low over the fields on the edge of the houses in Molenzicht. From here we headed through the industrial area of Pavijen and to Beesdse Lage veld, an area that neither of us had previously visited. The wind had become stronger and although we hadn't had an early start, the fact that we hadn't seen a new species for the list for some time and mid-morning hunger meant that it was time for a rest. This, as it happens, was a good plan as we had shortly found Hobby (*boomvalk*) and Marsh Harrier (*bruine kiekendief*) and then had a second Honey Buzzard (*wespendief*) flying low over us.

From our birding, both Ruben and I knew that de Regulieren was an area that we must visit and on our way stopped off at the waterworks in the hope of finding Black-headed Gull (*kokmeeuw*), a species that had so far eluded us. We were out of luck here so carried on through de Regulieren, with fly-over Wood Sandpiper (*bosruiter*) and Greenshank (*groenpootruiter*) adding to the list, before carrying onto de Molenkampen and then Beusichem, where we eventually managed to find three Black-headed Gull (*kokmeeuw*). In keeping with our leisurely start to the day we decided that there was time to stop for a pancake in Beusichem before getting the ferry across the river. We made sure that we sat near the window so as not to miss anything that might fly past!

Suitably re-energised by our warm meal we headed across to the north side of the Lek and westwards along the dijk towards Culemborg, however, the strong westerly wind didn't help much with our progress. More importantly, our list was failing to pass 85 and we only had an hour and a half to go until the finish. Despite our slow progress along the dijk we arrived at the Culemborg ferry with enough time for a quick walk around de Steenwaard. Here we managed to pick up five additional species: Grey Partridge (*patrijs*), Yellow Wagtail (*gele kwikstaart*), Stonechat (*roodborsttapuit*), Wheatear (*tapuit*) and Black Tern (*zwarte stern*). Time was running out so we caught the ferry across the river and on one final circuit of de Plantage came across a Spotted Flycatcher (*grauwe vliegenvanger*) on our way to meet the other teams and to hear the scores.

As well as for the competition aspect, I took part in the Big Day to learn more about the birds around Culemborg; and that goal was certainly achieved. Although Ruben and I ended up with the fewest species, and were thus awarded 'de blinde vink', we both thoroughly enjoyed the event. We visited new areas, found species that were new for us in Culemborg and despite being last did see 91 species in less than 24 hours and all within a few kilometres of where we live. So, will I take part next year? Yes, for sure. But I might have to get up a bit earlier and maybe give the pancake a miss.

Waar zitten die #\$\$\$&!@ kluten??!

door Louis van Oort

Een volle fles Leffe Blond kapot laten vallen... Ja, denk u rustig over deze zin na en probeer de emotie te proeven die daarbij in u opkomt. Ongetwijfeld een weinig vrolijk stemmende mengeling van spijt, woede en wroeging. Althans, bij mij wel. Nou, dat gevoel komt enigszins overeen met de stemming die fanatieke NVWC-vogelaars voelen als zij een Big Day moeten missen. De Big Day, die orgie van blind fanatisme, zeer tijdelijke aartsvijandschappen en tranentrekkende verbroedering. En laat ons dat nu vorig jaar overkomen zijn. Hoog tijd dus om dit jaar de fles tot de laatste druppel te legen en meteen het statiegeld te innen.

Hoe haalden we het in ons hoofd om een vogeltrip naar het noorden van Nederland te plannen in het Big Day weekend?? Dat verwijt kregen Arjan, Paul en ik van meerdere kanten naar onze hoofden geslingerd. De vraag was terecht, to the point en een beetje pijnlijk ook wel. We wisten het gewoon niet. Geen van drieën aan gedacht. We hadden ons totaal laten bedwelmen door de verlokkingen van de Lauwersmeer en trektelepost Eemshaven. En hoewel we twee weergaloze dagen hadden in Friesland en Groningen, vonden we het achteraf toch wel erg jammer dat we de Big Day hadden moeten missen. En heus niet alleen omdat we met lede ogen moesten toezien hoe Daan en Job (het Tuinfluiterteam) met de Gouden Snip gingen slepen. Dat moest dit jaar anders. Maar we wilden ook onze trip up north niet laten schieten, want we voelden dat dat ook een traditie in de dop was. Daarom planden we het als volgt: 8 en 9 mei met zijn drieën naar het noorden en 15 en 16 mei gewoon meedoen met de Big Day. Dat laatste gold echter alleen voor mij en Arjan. Paul –die natuurlijk ook een dagje ouder wordtkon nog net 48 uur semi-Duits Affenschwanz-geleuter aan van Horst und Rudi (alias Oort&Brenkman), maar trok het niet om meteen het weekend daarna alweer 22 uur op pad te gaan om samen met mij The Curly Boys (alias De Mattenkloppers) te spelen. Kortom: Brenkman en Oort moesten maar weer eens een team vormen, om alle tuinfluiters, blinde vinken, klopgeesten en Engelse kwikken te laten zien hoe het ook weer hoort. Alle bluf en bull op een stokje: we waren als kinderen zo blij en opgewonden dat we weer mee mochten doen!

Blakkend van zelfvertrouwen en met veel aandacht van de pers, vertrok team Brenkman & v. Oort.

Eerst naar het noorden

Maar eerst dus weer twee dagen (vrijdag 8 en zaterdag 9 mei) op pad naar het Lauwersmeergebied en omstreken om tot bloedens toe te vogelen met Paul en Arjan. Hoewel de wind deze keer niet zo gunstig stond - begin mei moet ie oost staan - slaagden we er vooral vrijdag in flink wat soorten bijeen te sprokkelen. Met name het palet aan steltlopers was reden voor enige tevredenheid: van Temmincks tot drieteenstrandloper, in de Ezumakeeg rolden we ze allemaal op. Daarnaast kregen we prachtsorten als reuzenster, twee (!) zeearenden en nog zo wat fraai spul in kijker en scoop. Na één dag stond de teller al op 105 en dat zonder dat we een echt bos van binnen hadden gezien. We hadden niet eens een heggemus! Na een korte nacht in het nu al legendarische Hotel Kuipers in Delfzijl, dat zichzelf trots met één ster afficheert en waar zich a Walking Fridge aandiente in de vorm van de dochter van de Poolse/Russische/Oekraïense eigenares, snelden we vol goede moed naar trektelepost Eemshaven, na Breskens de beste voorjaarspost van Nederland. Maar, zoals gezegd, de wind stond niet goed (zuid-zuidwest geloof ik) dus was er vrijwel geen waarneembare trek. De stugge Grunningers van vorige keer (no offense Theo) waren - op één diehard na - een stuk vriendelijker, maar ook zij konden ons niet meer voorschotelen dan de lokale roerdomp, wat voor ons natuurlijk wel weer erg leuk was. De rest van de dag waren we bezig achter in de regio gemelde zeldzaamheden aan te racen, die we zonder uitzondering misten. We leerden ervan dat we vooral zelf moesten blijven zoeken in plaats van blind achter anderen aan crossen. Uiteindelijk kwamen we uit op 120 soorten. Niet slecht voor twee dagen, maar met maar vijftien soorten erbij op zaterdag resteerde een licht gevoel van teleurstelling.

Peep Throat

Lang bleef dat niet hangen, want na deze stevige oefensessie moesten we ons alweer gaan richten op het echte werk: de Big Day in eigen achtertuin. De voorbereiding verliep weinig bemoedigend. Een kleine twee weken van tevoren hadden we het gehele gebied nog wel doorkruist (per auto) om vast te stellen dat de goede gebieden zoals de Steenwaard schrijnend leeg waren. Al enkele jaren is het Big Day-record 108 soorten en we waren aanvankelijk van plan om dat te gaan verpletteren. Maar de aanblik van een bijna lege Kerswerf en dito Regulieren knaagde toch wel stevig aan ons doorgaans belachelijk overdreven optimisme. Gelukkig was daar onze geheime informant Paul van V. te C. (alias Peep Throat) die hier en daar nog wel een adresje wist waar je aan goed spul in de vogelsfeer kon komen. Zwart roodstaartje hier, braamsluiptje daar, het stelde ons in ieder geval steeds geruster waar het ging om de gewone broedvogelsoorten. We zouden het moeten gaan winnen op langstreckers en die laten zich nu eenmaal lastig voorspellen, hoewel Daan en Job die wetmatigheid keer op keer logenstraffen omdat zij standaard wel een of meer leden uit het illustere trio zwarte ooievaar, zwarte en rode wouw hebben (hoe flikken die snotneuzen dat toch steeds???)

De Grote Dag was aangebroken. Zowel Arjan als ik had er al een complete race (ook wel 'werkdag' genaamd) opzitten voordat we ook maar begonnen waren. Nog net op tijd was ik bij Paul en Ellen, om traditiegetrouw een fiets te lenen. Daarna snel naar Arjan gescheurd om hem op te pikken. Samen met Jantine zit hij nog aan de pasta. Het is inmiddels bijna 18.45 uur. De Big Day begint om 19.00 uur... Ik opper voorzichtig dat we wel een beetje op moeten gaan schieten, Arjan neemt nog een kop koffie. Hij is voor even het vleesgeworden oog van de orkaan. Klokslag 19.00 uur komen we aan bij de Ketelvink, waar het hele gezelschap - inclusief de uitzwaaiers Jouke, Paul

Team 2Bee's (Theo Boudewijn en JanDirk Buizer) op jacht naar "hun" blinde vink.

moment om te onthullen dat ik de Big Day eigenlijk op doping heb gedaan. Op donderdag was ik namelijk door mijn rug gegaan. En de enige manier om te kunnen functioneren, was met een stevige hoeveelheid Ibuprofen in mijn lijf. Fietsen ging prima, lopen redelijk, maar stilstaan was een ramp. Tijdens het wachten op de kerkuil bleef ik dus maar wat heen en weer drementelen. Op een gegeven moment fluisterde Arjan: "Hoorde jij ook heel zacht 'hoehoe' aan de achterkant van de hooiberg?" Ik had het nog niet gehoord, maar ik liep meteen terug naar de andere kant, waar ik inderdaad heel zachtjes 'hoehoe' hoorde. Ransuil dus! Later hoorden we dat Gerrit Jan en Dirk geen ransuil hadden op hun lijst. Ze vertelden dat ze precies op het moment dat ik wegwandelde om de vogel in kwestie te beluisteren vol meelij tegen elkaar zeiden: "Je kunt wel zien dat Louis veel last van zijn rug heeft hè?" Waarmee ze een belangrijke Big Day-les leerden: meelij hebben werkt contraproductief. Maar goed, drie van de vier uilen dus in de pocket. Geen gekke score. En omdat we nog een kerkuilplek wisten, maakten we nog steeds kans op een kwartet.

Dag 1: 78 soorten

De klok sloeg twaalf uur toen we de stulp van Arjan en Jantine binnenstommelden, voor een dutje van een paar uur. Een snelle check van de soortenlijst leerde dat we al op 78 soorten stonden. Lang niet gek! We konden ons althans niet herinneren dat we er ooit zoveel hadden gehad op de eerste avond van de Big Day. Toch waren we niet helemaal tevreden. We hadden het gevoel dat we nogal wat hadden laten liggen, met name veel steltjes. Daarom zetten we de wekker op 3.00. Om 3.30 uur zaten we alweer op de fiets, richting Regulieren. Ik deed wat slaperig de voorspelling dat roodborst wel weer de eerste nieuwe soort van de dag zou zijn. "Nou dat hoop ik niet!!!", fulmineerde mijn kompaan. "Kwartelkoning -blatibla - waterral - blablabla - kerkuil - bla etc." Arjan schuimbekte me haast wakker. Tien minuten later parelde bij de Zeedijk een roodborst. Dat bleef overigens vervelend lang de enige nieuwe soort van de dag. Van alle resterende nachtbeesten wisten we alleen nog maar de waterral te verschalken. Wel als enige team, naar later bleek. Omdat het al aardig licht begon te worden, scheurden we naar de Put van Buren, waarbij we op de Hennisdijk een matineuze boomvalk opstootten.

Broodje Mario

De Put was weer eens goed voor ons. Niet alleen kwamen we hier twee handen vol goede soorten oprapen - zoals dodaars,

boomklever en een werkelijk subliem getekende wespendif- maar het bood ook de gelegenheid even te genieten van een weergaloos Broodje Mario; een mij tot dan toe onbekende lekkernij die Arjan mij voorschotelde terwijl we vergeefs op kleine bonte specht zaten te wachten. Daarmee hadden we weer genoeg energie om door te blazen naar de volgende stop: de Put van Hussen. Hier tikten we kleine plevier binnen, maar niet veel meer. De soorten begonnen wat op te drogen. We naderden dan ook al aardig de honderd. Die grens passeerden we langs de Driftsteeg bij de oude reigerkolonie, waar in een tijdsbestek van nog geen 10 minuten grauwe vliegenvanger, boompieper, wielewaal en een paartje kleine bonte specht de 'birdrenaline' uit onze oren deed spuiten. De spechtjes betekenden soort 100. Het was pas net na 9 uur. Nog acht uur te gaan dus om het record te breken. De uren na nummer 100 zijn altijd het moeilijkst: je moet keihard werken voor iedere soort. Vaak rij je je het leplazarus om een gewone soort die je verder overal hebt gemist nog even in te halen. Gelukkig hadden we nog een gemakkelijk duo, dat we dankzij Paul letterlijk zonder stoppen konden bijschrijven: braamsluiper en zwarte roodstaart: 102 dus! Via Parijsch reden we naar Fort Everdingen. Dat betekende dus dat we vanaf de Put van Buren - zo'n beetje het meest zuidoostelijk deel van het hele NVWC-gebied - diagonaal naar het meest noordwestelijke deel waren doorgestoten. Het geeft wel aan welke afstanden je aflegt op zo'n dag. In ieder geval dik 100 kilometer, zo aan mijn perineum te voelen. Zo rond het middaguur kregen we het zwaar. In de Goilberdingenwaard wilde maar weinig lukken aanvankelijk. We zochten naar een smient, die Arjan daar recentelijk nog had gezien. Tevergeefs echter. Gelukkig vonden we nog wel een onvolwassen geelpootmeeuw aan de overkant van de Lek, opnieuw een soort die de andere gemist hadden. Maar ja, van meeuwen krijgen wij beiden geen strakke plasser, zodat het dode punt nog niet was gepasseerd.

Achterlijk dansje

Bij Fort Werk aan 't Spoel zegen we vermoeid neer tegen een boom en dreigde Arjan in slaap te denderen. Gelukkig zag ik in een flits de uitgestorven gewaande ijsvogel de fortgracht oversteken. Mijn brul deed Arjan net op tijd overeind schrikken om hem nog te zien. Dit gaf wél het gewenste effect. We waren beiden ontzettend opgetogen met deze soort, die na de afgelopen winter vrijwel overal verdwenen is. En omdat een soort zelden alleen komt, zag Arjan enkele minuten later ineens een visarend vliegen. Van pure vreugde maakten we een achterlijk dansje. "We hebben onze mojo terug Horst!", riep Rudi. En zo was het maar net. De teller stond op 105 en er was nog ruimte voor verbetering. Rietzanger, grote mantelmeeuw en natuurlijk kluut moesten nog kunnen. En wie weet stonden er nu wel steltjes bij Beusichem. De rietzanger liet zich niet zien in de Baarsewaard. Althans niet direct. Gelukkig kwamen we Jouke tegen, die ons vertelde in welke rietpol hij ongeveer moest zitten. En dat hielp! Het beest gaf geen kik, maar liet zich gelukkig wel even zien. En omdat we ook nog een overvliegende groenpootruiter hadden gehoord, lachte de evenaring van het record ons tegemoet.

Veel frustratie voor niets

De kluut zat echter niet in de lagune van de Baarsewaard en toen we na een laatste lange rit aankwamen bij de Kerswerf konden we een vloek niet langer inhouden: Waar zitten die #\$\$\$&!@ kluten??! Niet in ons gebied dus. Tot onze oneindige opluchting bleek later geen enkel team de kluut te hebben gezien. Ze zijn waarschijnlijk grotendeels naar het steltloperparadijs ten westen van Fort Everdingen getrokken. Kortom, veel

frustratie voor niets... De rest van de middag lukte het ons niet meer om een nieuwe soort te scoren. En al om half 5 besloten we dat het mooi geweest was. Meer zat er echt niet in, we moesten maar eens tevreden zijn met 107. We snakten naar de geneugten die Herberg Van Veen-Geleedst ons zou brengen, en die hoop was niet vergeefs. We kwamen als eerste team aan. Dat was maar goed ook, want Paul had daardoor de kans nog even te herstellen van de eerste aanblik op Ellens fiets. Zijn haar begon spontaan te ontkroezelen. Het was ook ernstig gesteld met het (voormalig) rijwiel. Door het drijfzand dat de naam Driftsteeg draagt, op het landgoed Mariënwaerd, was de fiets verworden tot een rijdend monument van mijnbouwwerkzaamheden. Zoveel modder met stenen hing eraan. Paul zegde echter ruimhartig toe alles zelf te zullen schoonmaken. Wat een held! Hierna druppelden de andere teams binnen, waaronder nieuwelingen Mark Collier en Ruben Fijn, collega's bij Bureau Waardenburg, die ondanks beperkte gebiedskennis en een relatief lange nachtrust een indrukwekkende prestatie leverden met 91 soorten. Het leverde in ieder geval de prach-

tige Blinde Vink op, een prijs die abonneehouders Theo en Jan-Dirk haast beteuterd aan zich voorbij zagen gaan. Ze eindigden ex aequo met Gerrit Jan en Dirk op 97 soorten. Onze grootste concurrenten, de winnaars van 2008 Daan en Job, haalden weliswaar de 100 maar bleven daarop steken, ondanks dat ze (natuurlijk) weer een rode wouw, een visarend en zelfs een Pontische meeuw hadden. Uiteindelijk bleek onze lijst met 107 soorten dus ruim voldoende voor de Gouden Snip. Het ging om een nieuw exemplaar, omdat Arjan de originele Gouden Snip na vijf keer winst permanent op zijn bureau mocht zetten, tot afgrijzen van Jantine. Dit was de zesde overwinning dus van Arjan, die we voortaan maar eens Big Day Brenkman moeten gaan noemen. Zes keer winnen in zeven pogingen, het is bepaald indrukwekkend. Het blijft echter jammer dat hij de allermooiste eretitel nooit zal mogen dragen: winnaar van de allereerste Big Day. Maar blijven proberen, zou ik zeggen. Te beginnen bij volgend jaar. Ook dán zijn we er weer bij. Om met Paul te spreken, die het allemaal leuk vond om het vanaf de zijlijn te volgen, maar nog niet half zo leuk als daadwerkelijk

De verrassende winnaars van de Blinde Vink. Ruben & Mark..

Winnaars 2009 van de Gouden Snip. Arjan & Louis.

De blinde vink, in de uitvoering 2009.

Foto's & teksten
Wiel Rutten

Jugendgroep Green Rangers

Planten 4 april

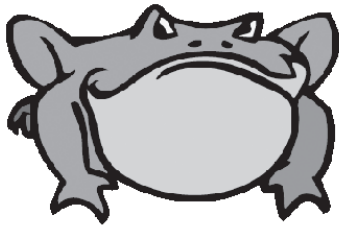
Deze zaterdagochtend viel ik (Gerdit) in voor Wiel. We werden door Leo van der Kooij, van de Plantenwerkgroep, opgehaald om met de fiets naar de Plantage te gaan. Het was een lekkere fris-se voorjaarsochtend. In de Plantage was de ondergrond versierd met allerlei fijne bloemetjes en de ooievaars waren druk in de weer boven ons hoofd. We werden in groepjes van 2 erop uitgestuurd om vier bloemen te vinden in verschillende kleuren. Een blauwe, een rode, een gele en een witte. Dit was nog een hele speurtocht. Vooral de witte was erg lastig. Nadat elk groepje weer terug was, zijn we teruggeslagen naar de Ketelvink om de verschillende plantjes op naam te brengen. Leo vertelde hoe we een herbarium kunnen maken. Belangrijk daarbij is dat de plantjes gedroogd werden in een pers. Dat was een erg leuk werkje!

Gerdit

Vogels kijken 18 april

Deze ochtend fietsen we richting Rondeel, waar Jandirk aan de hand van levende voorbeelden liet zien hoe een boom zijn eigen wonden verzorgde. Hij legde uit dat in vroegere tijden het Rondeel opgehoogd werd door allerlei 'afval' uit de buurt, vandaar dat er nog restanten van potjes, botjes van koeien en andere merkwaa-dige spullen gevonden werden. Vanuit het Rondeel staken we de Lekdijk over naar de uiterwaarden, waar goed de functie zichtbaar werd van de zomer- en winterdijk. We stonden op de plek waar in de toekomst een stuk bocht wordt afgesneden, waardoor de Lek rechter wordt en daardoor beter doorstroomt. Op dit punt konden we goed de vogels zien die terugkwamen uit de zuidelijke landen of op doortocht waren naar de noordelijke landen.

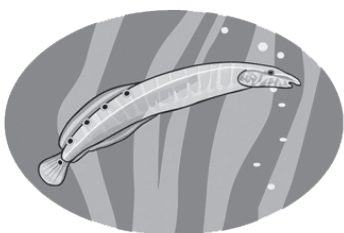
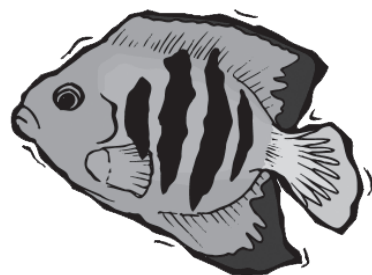

Nieuwkomers kunnen zich weer melden

De laatste maanden zijn enkele kinderen gestopt met de Green Rangers zodat er weer plek is voor nieuwe kinderen van 8 tot 12 jaar. Binnenkort stoppen ook alle kinderen die nu ouder zijn dan 12 jaar, zodat er dan weer voldoende plek komt voor nieuwkomers. Voor meer informatie bel mij dan op nummer 06-81286595 of per mail NVWC@wielrutten.nl

Poldervissen 16 mei

Met negen Green Rangers hadden we afgesproken met Berry Lucas, die op ons zat te wachten in Parijsch aan het Kokmeeuwpad. Met schepnetjes en witte en transparante bakken fietsten we naar de uiterste kant van Culemborg, waarbij enkele oudsten van de groep met een kaartje in de hand voorop reden. Ik in het midden bij de kleinsten en de overige ouderen sloten de rij. In de sloten aldaar zaten behoorlijk wat visjes en ander leven, massa's ruisvoortjes, enkele jonge snoekbaarsjes, kikkervisjes en een enkele watertor. Het experiment van de kinderen om de roofzuchtige snoekbaars in contact te brengen met de ruisvoortjes en kikkervisjes leverde, helaas voor de kinderen, geen spectaculaire taferelen op. Waarschijnlijk waren de snoekbaarsjes in de kleine bakken te gestrest om op hun prooiën te gaan jagen. Nadat alle leven weer terug was gezet in het water en daarmee de waterdieren eindelijk weer in hun eigen doen waren, gingen we weer richting Ketelvink.

Wiel Rutten

nwwc@wielrutten.nl

telefoon: 0345 - 510064

Boeren- zwaluwactie van start

EERSTE SCHUREN BEZOCHT
EN EERSTE ZWALUWEN
GERINGD

door
**Jouke Altenburg &
Theo Boudewijn**

Foto's
Jouke Altenburg

Leden van de vogelwerkgroep willen het belang van de natuurwaarden van het landelijk gebied meer voor het voetlicht brengen. Eén van de aandachtsoorten daarbij is de boerenzwaluw. Door zijn plaatstrouw en kleine foerageergebied is deze mooie zwaluw een goede indicator voor de landschappelijke verscheidenheid in het landelijk gebied.

We weten niet hoe het met de boerenzwaluw in ons werkgebied gaat. We weten ook niet hoeveel er nog zitten en wat hun trend is. Boerenzwaluwen zijn eigenlijk alleen maar te tellen door de schuren waarin ze nestelen te betreden. Ze komen vooral voor in veestallen. Daar is de temperatuur lekker constant en er zijn ook nog insecten. Mag je zo'n schuur betreden, dan kun je het broedsucces wel weer eenvoudig volgen. Met een spiegeltje aan een stokje kun je zonder veel verstoring snel een nest controleren. Mits het nest niet te hoog in de schuurnok zit natuurlijk. In 2009 maken we een start met de bewoonde nestentelling in het gebied dat wordt begrensd door de wijk Parijsch, de N320, de Diefdijk en de Lek. Deze telling wordt gecoördineerd door Ruud Post. Voor 1 juni heeft de eerste bezoeker plaatsgevonden. De tweede ronde gebeurt voor 1 juli. Daarnaast doen enkele vogelwerkgroepleden ervaring op met het ringen van jongen.

Op 21 mei vond de eerste ringactie plaats bij de familie Stol aan de Goilberdingerdijk. Bij Wim en Janske zitten zes bewoonde nesten in de paardenstal en eentje in de kapschuur. Bij buurman Hessel Toes zit er nog een onder de carport. Allemaal goed bereikbaar voor controles. Het is gelukkig goed weer wanneer we (Theo en Jouke) tegen elven het erf van Wim en Janske oplopen. Met koud en nat weer mag je niet ringen. De jongen ondervinden dan te veel hinder van het ringen: ze koelen te veel af. Wim heeft ons al aan zien komen en loopt ons tegemoet. Een trap heeft hij al klaargezet. Na het gereedzetten van de meet- en weegmaterialen beoordeelt Theo het eerste nest. Hij geeft met krijt het nest een nummer op de dakbalk.

Waarom broedsuccesonderzoek?

Het aantal bewoonde nesten zegt nog niet of een soort het in een gebied ook goed doet. Een vogelsoort moet voldoende jongen groot krijgen voor een stabiele populatie. Voor de boerenwaluw ligt dat getal op gemiddeld 6,8 uitgevlogen jong per jaar. Daarvoor zijn meerdere nesten per jaar noodzakelijk. (mond med. Bennie van den Brink)

De jongen zijn naar schatting 15-16 dagen oud. We zijn precies op tijd. Als de jongen ouder zijn mogen ze niet meer worden geringd. Ze zijn dan nog niet vliegvlug, maar kunnen wel uit het nest springen. Ze lopen dan grote risico's door rondlopende katten en andere predatoren. Na het ringen van twee jongen zijn we op elkaar ingespeeld. Theo doet de ring om, ik weeg het gewicht en meet de kopgrootte en de vleugellengte. De jongen van het eerste nest zijn mooi op gewicht: 20,1 tot 22,6 gram. Zwaarder dan hun ouders. De maat van hun handvleugels is ook constant met 6,5 tot 6,7 cm. Er is een uitschieter met 5,8 cm. Vermoedelijk een meetfout. Het tweede nest heeft vijf jongen van ongeveer zeven dagen oud. Hun vleugelveren zijn net harkjes. Toch wegen ze al 15 tot 17 gram. Er is één achterblijvertje dat maar 10,9 gram weegt. Of

die het zal halen? Theo geeft hem bij het terugzetten de beste plek in het nest: het midden. Bij de overige nesten gaan we met de spiegel langs: twee nesten met uitkomende jongen, één nest met jongen van twee dagen oud, een nest met vijf eieren en een vers nest waar nog geen eieren in zitten. Over een dag of tien komen we terug voor de tweede ringronde. Met een beetje geluk kunnen we dan tegen de twintig jongen ringen.

Waarom worden vogels geringd?

Ringonderzoek is nodig om de overleving van jonge en volwassen dieren te weten te komen. Ook geeft ringonderzoek bij hervangst of vondst inzicht in de trekroutes en verblijfplaatsen. Deze gegevens worden gebruikt bij het ontwikkelen en uitvoeren van beschermingsbeleid. Ringen mag alleen met een vergunning. Een ringer is verplicht zijn onderzoeksgegevens door te geven aan SOVON of het Vogeltrekstation. Ringvergunningen worden gericht afgegeven voor bepaalde soorten en zijn beperkt tot een bepaald gebied in het kader van een nationaal of lokaal onderzoek. Voor vrijwel elke vogelsoort bestaat een protocol waar de ringer zich aan moet houden. Theo Boudevijn is het enige NVWC-lid met een ringvergunning voor de boerenwaluw. Hier komt hopelijk de komende jaren verandering in.

april - mei 2009

door Dirk van Opheusden

De afgelopen maanden stond de website van onze vereniging (www.nvwc.nl) weer bol van de leuke waarnemingen en foto's. Hieronder de hoogtepunten uit deze periode. Heeft u ook iets zeldzaams, bijzonders of gewoon moois waargenomen, laat anderen meegenieten en mail het naar waarnemingen@nvwc.nl.

WITTE BOKSNUITKEVER

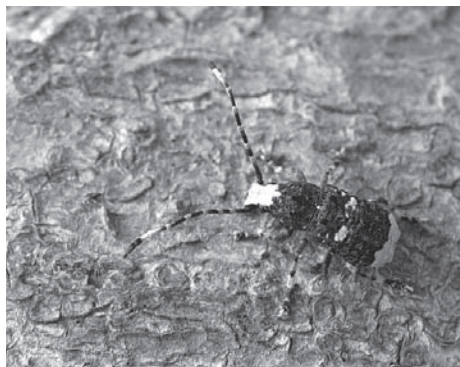

Foto: Wim Rubers.

Donderdag 9 april

'(...) Zelf ben ik daarna nog even in de Goilberdingerwaard geweest. Aan de westrand zijn bij een vorig hoogwater enkele flinke boomstammen en takken aangespoeld die ze gelukkig hebben laten liggen. Op een van deze stammen, een Es, zat een bijzondere kever in het zonnetje: *Platystomos albinus*. Deze kever doet wat denken aan een boktor maar is echter eerder verwant met de snuitkevers. Tot voor kort stond deze in oud hout levende kever als zeer zeldzaam te boek. Recent heeft er vanuit het zuiden een uitbreiding plaatsgevonden. De actuele verspreiding is mij niet helemaal bekend maar in onze omgeving is *Platystomos albinus* waarschijnlijk nog niet eerder gevonden.' (Wim Rubers)

Toelichting

De witte boksnuutkever, zoals de Nederlandse naam luidt, wordt vooral waargenomen in het zuidoosten (noordelijk Limburg) en oosten van het land (Achterhoek). Ook in de Wieden in de kop van Overijssel wordt de kever wel eens gezien. Het gaat bepaald niet om grote aantallen; voor heel 2008 staat de teller in Waarneming.nl op zes. Echt een bijzondere waarneming dus, niet alleen voor Culemborgse, maar zelfs voor Nederlandse begrippen. Des te leuker is het dat Wim Rubers op 10 mei een tweede exemplaar heeft ontdekt in ons werkgebied, namelijk op de stapels griendhout aan de Holderweg.

De witte boksnuutkever wordt 6 - 12 mm lang. Het uiterlijk van de kever is aangepast aan zijn omgeving. Hij is namelijk te vinden op rottend en beschimmeld hout, en zelf lijkt hij ook wel beschimmeld. Dat komt door de wittige vlekken die afsteken tegen de donkere grondkleur van de kever.

(Bronnen: Waarneming.nl, nlbif.nl)

ROODWANGSCHILPAD

Foto: Marjo Zijp.

16 april 2009

'Wellicht vinden jullie het aardig om te weten dat wij al enkele weken drie vrij forse waterschildpadden (waarschijnlijk roodwang) signaleren in de Lek, langs de Beusichemsedijk tussen de Weidsteeg en de Smalriemseweg. Kennelijk 'losgelaten' ' (Marjo Zijp)

Van de eigenaar van camping de Hoge Kuil (Trees van Dam) hebben we inmiddels begrepen dat enkele van haar gasten eveneens de schildpadden in de Lek hebben waargenomen. In de sloten van kinderboerderij De Heuvel zijn ze ook te vinden. Soms liggen ze te zonnen op de slootkant.

Toelichting

Roodwangschilpadden kunnen zich (*helaas*) goed handhaven in de Nederlandse natuur. Ze planten zich (*gelukkig*) niet voort. Roodwangschilpadden kunnen zich tegoed doen aan onze inheemse vissen en amfibieën. In Zuid-Europa zijn ze een concurrent voor de inheemse waterschildpadden.

(Bron: *Veldgids Amfibieën en reptielen* - Ton Stumpel en Henk Strijbosch - KNNV uitgeverij - 2006)

Ooievaar

Foto's Rias Imnink.

Woensdag 29 april

'Ik was net het trapje bij het kijkscherm in de Beusichemse waard weer afgedaald toen vader ooievaar kwam aanvliegen, en moeder en hij elkaar op het nest luid klepperend begroetten. Wie schetste mijn verbazing toen bleek dat pa álle ouwe jongens van zijn voetbalelftal mee naar huis had genomen. Niet minder dan veertien ooievaarders kwamen aanzweven en cirkelden het volgende moment boven mijn hoofd. Ze bleven niet lang hangen (had pa misschien geen bier meer in huis?) maar cirkelden verder in noordelijke richting, de rivier over.' (Dirk van Opheusden)

Toelichting

De ooievaar is een echte mooi-weertrekker. Hij is er met zijn brede vleugels op gebouwd om, gebruik makend van thermiek, al 'schroevend' hoogte te winnen en vervolgens 'afglijdend' een afstand te overbruggen. Soms vliegen ze ook wat actiever, zoals de groep bij het kijkscherm.

Groepen van enkele tot een tiental ooievaarders op voorjaarsstrek worden in deze tijd van het jaar wel meer gezien in Nederland. Een groep van veertien ooievaarders valt overigens in het niet bij de grootste groep die ooit in ons werkgebied werd gezien, op 23 augustus 2006 langs de Oude Hoevenseweg. Die was maar liefst 230 exemplaren groot.

Bokje

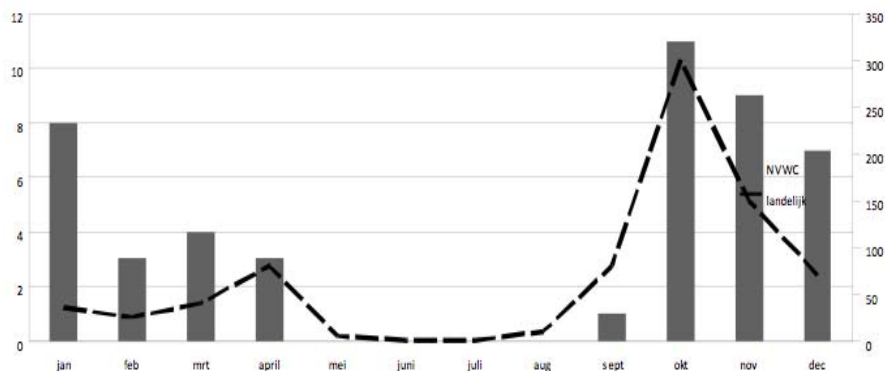
Bokje: meer dan gedacht

In HAK-AL 2009/01 stond een stukje over de waargenomen bokjes tijdens de vorstinal en de trend door de jaren heen. Dit stukje was alleen gebaseerd op de waarnemingen van NVWC-leden. De meerwaarde van waarneming.nl als centraal gegevensbestand blijkt uit de e-mailreactie van 'buurman' Cees Witkamp. Omdat we sinds half februari van 2009 ook gegevens uit waarneming.nl kunnen exporteren hebben we ook inzage in waarnemingen van derden, zoals Cees. Resultaat: het aantal bokjeswaarnemingen stijgt van 25 naar 46. Door grotere aantallen waarnemingen verschuift ook het doortrekkpatroon per maand. Voor de volledigheid geeft bijgaande grafiek het juiste beeld. Met dank aan Cees Witkamp.

(Ingezonden door Jouke Altenburg)

Aantal waargenomen bokjes per maand

(1975 - heden; N=46)

HEIKIKKER

Maandag 3 april 2009

De Put van Buren in voorjaarsstemming: volop blubbende heikikkers' (Jouke Altenburg)

Na een telefoontje van Annette naar de Regulieren getogen. Ook daar waren (blauwe) blubberende heikikkers te bewonderen. (Jouke Altenburg)

Woensdag 5 april

'Ook Carla en ik hoorden en zagen op verscheidene plekken in de Regulieren heikikkers.' (Wim Rubers)

Toelichting

'Bloeb...bloebbloebbloeb...bloeb...' Alsof er gasbellen omhoog bubbelen uit de modderbodem van de sloot, zo klinkt de zang waarmee het mannetje heikikker een vrouwtje probeert te verleiden.

Komkleigebieden zoals de Regulieren behoren tot de plaatsen waar de heikikker kan worden aangetroffen, al is het meer een soort van vochtige heide en hoog- en laagveengebieden. Normaal gesproken is het een bruine, zwartgeklepte kikker, die een centimeter of vijf, zes groot wordt. Maar in de paartijd veranderen de mannetjes verrassend van kleur: ze worden felblauw. Overigens is die kleur al na enkele dagen weer verdwenen. Ook de 'kooperiode', de tijd waarin de heikikkers dus 'blubben' in plaats van kwaken, duurt maar kort – soms maar één week, meestal eind maart, begin april.

(Bron: Ravon, Wikipedia)

WEIDEGEELSTER

Foto: Leo van der Kooij

Donderdag 9 april

Wim Rubers en ik hebben op de traditionele groeiplaats in de Redichemse Waard een vijftal bloeiende exemplaren van de weidegeelster gezien. (Leo van der Kooij)

Toelichting

De Weidegeelster is een bolgewas dat valt onder de leliëfamilie. Andere bekendere soorten uit deze familie zijn o.a. bostulp, kievitsbloem, vogelmelk, daslook en Lelietje-van-dalen. In ons land komen vier soorten geelster voor. Zij behoren tot het geslacht *Gagea*. De wetenschappelijke naam van de weidegeelster is *Gagea pratensis*. De plant is moeilijk te vinden, want de bladeren zien eruit als grassprietten. De bloei vindt vroeg in het voorjaar plaats. De gele stervormige bloemen zitten bij elkaar in een scherm van een tot vier bloemen. Opvallend is dat het aantal planten dat in bloei komt van jaar tot jaar sterk kan verschillen. Na de bloei verdwijnen de planten spoedig. Onder de grond wachten de kleine bolletjes maandenlang tot het volgende voorjaar. De verspreiding van de weidegeelster is in ons land beperkt. De meeste vindplaatsen liggen in de Liemers met aansluitend het IJsseldal en de Overbetuwe. Verder zijn er vindplaatsen bekend aan de binnenduinrand en enkele verspreid liggende geïsoleerde plekken op de Veluwe en langs de Lek. De enige vindplaats nabij Culemborg is die in de Redichemse waard. De planten groeien op een geconcentreerde plek op de zomerkade. Deze standplaats is al enkele tientallen jaren bekend. Uitbreiding naar andere plekken is tot op heden uitgebleven, voor zover bekend althans. Weidegeelsteren groeien op vrij droge, kalk- en meestal ook humushoudende, zandige of soms licht kleiige, meestal enigszins bemeste grond. Bekende plekken zijn de voet van rivierdijken, op glooiingen van zandkoppen in de uiterwaarden en op rivierduinen. In de Redichemse Waard kwamen vroeger nog veel meer soorten planten van rivierduinen voor zoals de veldsalie, de sikkelklaver, de kattendoorn, de kruisdistel en karwijvarkenskervel. Veel van deze planten zijn door de afgravingen en het veranderende gebruik door boeren helaas verdwenen. Van de vroegere botanische rijkdom is niet veel meer over. De laatste tijd zijn er zelfs graslanden omgeploegd om er zwaarbemeste maisakkers van te maken. Het mag een wonder heten dat de groeiplaats van de weidegeelster in dit helaas niet door een Natuurbeschermingsinstantie beheerde gebied nog in stand is gebleven.

(Met dank aan Leo van der Kooij)

Nieuws van het bestuur

Met z'n allen.....

Tijdens de jaarvergadering van 30 maart jl. hebben we met z'n allen Gonda Baard en Kars Veling als aftredende bestuursleden in het zonnetje gezet. Wat hebben zij veel voor de NVWC gedaan in de afgelopen jaren! Dat hun inzet is gewaardeerd, bleek wel uit de opkomst (40 leden). Met z'n allen applaudisseerden we voor Gonda. Met z'n allen zongen we voor Kars een feestlied om hem te danken voor 23 jaar bestuurslidmaatschap.

Sinds 30 maart doen de drie 'verse' bestuursleden hard hun best om zich in te werken in de bestuurlijke mores en de 'open eindjes'. Zij kunnen daarbij uiteraard terugvallen op de zittende bestuursleden Yme-Jan en Paul, maar gelukkig ook nog op Gonda en Kars. Dat 'vers' valt overigens best mee: Cocky de Groot (voorheen redactielid), Gijsje Robeer (lid insectenwerkgroep) en ondergetekende (webbeheerder) zijn echt wel bekend met en in de club. De bestuurstaken zijn inmiddels verdeeld tot omvangrijke lijsten per persoon. We komen echter nog twee bestuursleden te kort.....dus we moeten met z'n allen blijven zoeken naar geschikte kandidaten. Dan kunnen we nog meer betekenen voor onze NVWC en blijft het voor iedereen leuk en te doen.

Voorbeelden van wat 'met zijn allen' vermag, zijn er genoeg. Het gezamenlijke steenuilonderzoek van de vogelwerkgroep heeft het beschermingswerk, dat jarenlang gedaan is door Theo Boudevijn en André de Hamer, in 2009 een grote impuls gegeven. Niet alleen NVWC-leden maar ook boeren en buitenlui zijn zich nu door de voorlichting beter bewust en ook actief om de steenuil meer kansen te geven.

De insectenwerkgroep heeft met z'n allen de zeer fraaie uitgave "Libellen tussen Lek en Linge" voor elkaar gekregen. Volhoudende leden van de vogelwerkgroep hebben met de Milieuwerkgroep Buren na vele jaren volhouden het vogelkijkscherm aan de Beusichemse Dijk gerealiseerd. De vele NVWC-vrijwilligers ondersteunen met z'n allen de succesvolle Natuur- en Milieu-Educatie op kinderboerderij 'De Heuvel'.

Het bestuur nodigt alle leden en ook mensen van buiten de Vogelwacht uit om met praktische ideeën met z'n allen voor en in de natuur aan de slag te gaan. De Culemborgse natuur is dat meer dan waard! En uit onderzoek blijkt telkens maar weer hoe belangrijk een groene omgeving is voor de geestelijke en lichamelijke gezondheid van 'ons allen'.

Jouke Altenburg

zaterdag 5 september 2009

ZOMERAVONDPICKNICK

NU AANMELDEN

Op zaterdag 5 september is het weer zover: de jaarlijkse zomeravondpicknick. Het lijkt vroeg om je nu al op te geven, maar voordat je er erg in hebt, heb je je vakantiespullen al gepakt en ben je bij thuiskomst te laat om je nog op te geven. Geef je zo spoedig mogelijk op, maar uiterlijk 20 augustus, via bestuur@nvwc.nl of bij ondergetekenden. Opgeven is in verband met het eten gewenst.

Zo aan het einde van de vakantie, bij de start van een nieuw seizoen en voordat de school gaat beginnen, is het een goed moment voor een zomeravondpicknick in de Culemborgse natuur of de Zump. Lekker bijpraten en nagenieten van de vakantie of nog even struinen door de Zump en dat onder het genot van een hapje en een drankje. Dus niet alleen de ouderen zijn welkom, ook de jongeren willen we graag in ons midden. Voor hen zal er een doe-activiteit zijn.

Wanneer: zaterdag 5 september 2009
Waar: in de Zump; bij slecht weer in de Ketelvink
Hoe laat: vanaf 17.00 uur
Voor wie: leden van de NVWC
Kosten: geen

De "werkgroep picknick" is nog op zoek naar mensen die voor deze avond iets voor willen bereiden. Iedereen die graag iets lekkers klaar wil maken, kan zich opgeven via bestuur@nvwc.nl of bij Cocky of Yme Jan.

Cocky de Groot grootca@xs4all.nl
Yme Jan Bosma bosmawerf@casema.nl

Spinnenexcursie

VERZAMELEN:
bij het toegangshek van de Barsemwaard
(bij de pont).

zaterdag 12 september 2009

SPINNEN IN RONDE HAVEN EN BARSEMWAARD

Veel mensen krijgen de kriebels van spinnen. Dat is niet nodig want ze hebben het nooit op ons gemunt. Wij zijn objecten voor ze.

Als we ze echt goed gaan bekijken, zijn ze heel mooi. Schitterende ogen en fraaie kleuren en veel verschillende vormen. Het zijn achtogige miniatuurleeuwen met slagstanden en al. Daar komt nog bij dat ze geweldige jachtmethoden hebben. Hun webben zijn veelvormig en fraai. Vooral in de herfst in de ochtendmist... We gaan ze tijdens de excursie bewonderen en bekijken hoe een kruisspin een prooi vangt. De plaats van de spin in de natuur zal uitgebreid ter sprake komen.

Ook hun paringsritueel is uiterst boeiend en met wat geluk zullen we tijdens de excursie een mannetjesspin een vrouwtje zien benaderen. Hoe het vervolgens allemaal afloopt met het mannetje, de eieren en de jonge spinnen komt allemaal aan bod. Kortom het spinnenleven in een notendop!

Spinnen houden niet van regen en harde wind. Mocht het weer discutabel zijn neem dan even contact op met de excursie-leider.

Tijd: zaterdag 12 september 2008: 10.00 uur
Duur: ca 2 uur
Schoeisel: laarzen of bergschoenen of ander stevig waterdicht schoeisel.
Kleding: lange broek
Meenemen: Verrekijker voor dichtbij, loep
Voor loeppotjes wordt gezorgd

Voor meer informatie over
de spinnenexcursie
Annette van Berkel

e-mail: ahvanberkel@planet.nl, ☎ 0345 531689

Adressen

Contactgegevens:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:

Contact opnemen met bestuur
kan door te mailen naar
bestuur@nwwc.nl of te bellen.

Jouke Altenburg (voorzitter)
Merelweg 30
4105 WZ Culemborg
0345 - 519 847
jouke.altenburg@gmail.com

Gijs Robeer (secretaris)
Houtmolenstraat 50
4105XK Culemborg
0345 - 51 92 10
robeer@xs4all.nl

Cocky de Groot (2e secretaris)
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
0345 - 51 30 08
grootca@xs4all.nl

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgeboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08
bosmawerf@casema.nl

Algemene bestuursleden:

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50
pvbuchem@kpnplanet.nl

Clubhuis

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis"
op Terweijde.

Arie Huijgen (beheer)
Binnen Molenstraat 12
4101 BA Culemborg
0345 - 51 59 75

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaat-
schap kunnen worden doorgeven via
e-mail aan: ledenadmin@nwwc.nl of
het postadres van "De Ketelvink" t.a.v.
ledenadministratie.

Lidmaatschap 2009; per gezin/adres
€15,00 per jaar. Postlidmaatschap
€24,00 per jaar. Opzegging minimaal
één maand voor het einde van het ver-
enigingsjaar. Betaling per toegezonden
acceptgirokaart of per betalingsoproep
via e-mail van de penningmeester.

Coördinatoren:

VOGELWERK GROEP INCL. NESTKASTEN
Marcel Kok
Amstelsingel 19
4105 GZ Culemborg
0345 - 51 60 74
marcel.kok@pbl.nl

PLANTENWERK GROEP
Leo van der Kooij
Vliegenweg 3
4101 JK Culemborg
0345 - 51 54 50
l.p.vvanderkooij@wanadoo.nl

INSECTENWERK GROEP
Rob van de Haterd
Burgemeester Verweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
0345 - 52 25 82
robrob@zonnet.nl

KNOTWILGENWERK GROEP
Harry van de Warenburg
Grondzeilenweg 9
4105 HJ Culemborg
0345 - 51 43 58
h.j.m.van.dewarenburg@freeler.nl

WERK GROEP WINTERVOEDERING VOGELS
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29
la.poste@planet.nl

TUIN- EN KLUSWERK GROEP
Frans Waroux
Irene Vorrinkstraat 69
4105 JA Culemborg
0345 - 51 53 93
waroux@scarlet.nl

JEUGD GROEP
Wiel Rutten (per 1-9-2009 vacant)
A. Romein Verschoorpad 1
4103 VE Culemborg
0345 - 51 00 64
NWWC@wielrutten.nl

BIBLIOTHEEK WERK GROEP
Gonda Baard
Martinus Nijhoffpad 13
4103 WP Culemborg
0345 - 52 13 94
mwbaard@planet.nl
*Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak*

LEZINGEN EN CURSUSSEN
Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
0345 - 51 01 50
pvbuchem@kpnplanet.nl

KAMPEN
Yme Jan Bosma
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
0345 - 51 30 08
bosmawerf@casema.nl

Contactgegevens dierenopvang & dierenoverlast & milieuklachten:

VOGEL- ZOOGDIERENOPVANG
Alle hulpbehoevende "wilde" vogels
kunnen, na overleg, gebracht worden
naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
06 - 46 36 27 12

(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
0345 - 51 09 29

KLACHTEN OVER VLEERMUIZEN IN HUIS
Vleermuiswerkgroep Gelderland
'Vlegel'
Fred van Delft
Th. Zasstraat 6
4105 BN Culemborg
0345 - 51 58 20
fredvanDelft@casema.nl

Vragen over insecten
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
0345 - 53 16 89
ahvanberkel@planet.nl

DIERENAMBULANCE VIANEN
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
06 - 51 11 12 90
jolandevanderklis@hetnet.nl

MILIEUKLACHTEN EN - MISSTANDEN
Klachten meldlijn gemeente Culemborg
0345 - 47 79 59

(na kantooruren)
via politie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
0900 - 88 44

*BUITENGEWOON OPSPORINGSAMBTENAREN
CULEMBORG*
P. Brosky 06-46 36 27 47
J. Kaper 06-46 36 27 12

ALGEMENE INSPECTIEDIENST
AID groendesk
030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

**Contactgegevens
diverse regionale natuur-
en milieuorganisaties:**
Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 88 09

STEUNPUNT NME

Pauline Hoevenaars
Bezoekadres: 'de Heuvel'
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
0345 - 51 97 41 (di. & wo.)
0345 - 47 78 17 (b.g.g.)
p.hoevenaars@culemborg.nl

STICHTING CAETSCHAGE
Caetschage 1
4103 NR Culemborg
(tegenover de watertoren)
06-22667529 (Basjan)
website: www.caetschage.org

STICHTING DUURZAAM RIVIERENLAND
Bezoekadres: 'de Zwerfkei'
Kwelkade 1
4001 RK Tiel
0344 - 63 45 42
www.duurzaamrivierenland.nl

STICHTING WERK AAN 'T SPOEL
www.werkaanhetspoel.nl

STICHTING EVA-LANXMEER
Lodewijk van Deysselhof 19
4103 WK Culemborg
034-5568506 of
034-5568507
www.eva-lanxmeer.nl

MILIEUDEFENSIE STEUNPUNT CULEMBORG
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
0345 - 53 30 97
www.culemborg.milieudefensie.nl

MILIEUWERK GROEP BUREN
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
0345 - 50 20 61

Overige clubinformatie:

HET VOGELJAAR

Via de NWWC kun je je abonneren
op het tijdschrift "Het Vogeljaar".
Abonnementkosten zijn €13,00
per jaar (i.p.v. €13,50) en worden
via de NWWC-contributie verrekend.
Aanmelden kan bij de penning-
meester.

VERBANDTAS EN -TROMMEL:

Op excursie? Vergeet dan niet vanuit
de Ketelvink de NWWC-rugtas mee te
nemen met EHBO-doojsjes, instruc-
ties en belangrijke telefoonnum-
mers. Iets gebruikt? Meld dit dan bij
het bestuur via post@nwwc.nl

MELDEN NATUURWAARNEMINGEN:

via www.nwwc.nl of bel
de betreffende
werkgroepcoördinator

7 september deadline kopij Hal-al oktober nr 4

Indien deze Hal-al onbezorgbaar,
graag retour aan:
N.V.W.C.
Middelkoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

AGENDA

juni	6	zaterdag	9.30-11.30	Green Rangers	
	6	zaterdag	10.00-16.00	"De Heuvel"/NME thema; schaapscheerdersfeest	
	11	donderdag	20.00	Bestuursvergadering	
	20	zaterdag	9.00-16.00	PWG excursie grassen en zeggen Sprang Capelle	
	22	maandag		deadline convoronde	
	27	zaterdag	9.00	Green Rangers	
juli	5	zondag	13.30-16.30	SSC/NME activiteitmet thema; circus	
	9	donderdag	20.00	Bestuursvergadering	
augustus	1	zaterdag		VWG trektellen	
	1	zaterdag		Nationale tuinvlindertelling	
	2	zondag		Nationale tuinvlindertelling	
	8	zaterdag		VWG trektellen	
	13	donderdag	20.00	Bestuursvergadering	
	15	zaterdag		VWG trektellen	
	22	zaterdag		VWG trektellen	
	28	vrijdag	20.30	IWG Nationale nachtvlindernacht Lanxmeer	
	29	zaterdag		VWG trektellen	
	september	5	zaterdag	17.00	Picknick en excursie
		5	zaterdag		VWG trektellen
		10	donderdag	20.00	Bestuursvergadering
		12	zaterdag	10.00	IWG spinnenexcursie Baarsemwaard/Ronde Haven
		12	zaterdag		VWG trektellen
13		zondag	13.30-16.30	NME activiteitmet thema; de bron	
18		vrijdag	20.00	Leden voor ledenavond	
19		zaterdag	9.00	VWG riviertelling	
26		zaterdag		VWG trektellen	
26		zaterdag	14.00-16.30	PWG paddestoelenexcursie Driebergen landgoed Bornia	

Kijk voor het laatste nieuws op www.nwvc.nl